

Regeringens proposition

1989/90: 60

om minimiålder för tillträde till arbete

Prop.
1989/90: 60

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 30 november 1989.

På regeringens vägnar

*Ingvar Carlsson**

Ingela Thalén

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sverige skall ratificera ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete. För att göra ratifikationen möjlig föreslås att arbetsmiljölagens minderårigregler kompletteras med en lägsta åldersgräns för arbete på 13 år. Vidare föreslås vissa ändringar i arbetsmiljölagen (1977: 1160) och fartygssäkerhetslagen (1988: 49) i syfte att göra dessa lagar tillämpliga även på minderåriga som utför arbete utan att vara anställda.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 1990.

1 Förslag till

Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 §, 5 kap. 2–5 §§, 7 kap. 7 §, 8 kap. 2 § och 9 kap. 2 § samt rubriken till 9 kap. arbetsmiljölagen (1977:1160) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Tillämpningsområde

1 §

Denna lag gäller, med de inskränkningar som anges i 3 §, varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 kap.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 och 5 kap.

5 kap. Minderåriga

2 §

Minderårig får ej anlitas till arbete före det kalenderår under vilket han fyller sexton år och ej heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

En minderårig får inte som arbetstagare eller på annat sätt anlitas till eller utföra arbete före det kalenderår under vilket den minderårige fyller sexton år och inte heller innan den minderårige har fullgjort sin skolplikt.

Utan hinder av första stycket får minderårig anlitas till lätt arbete som *icke* är ägnat att inverka *menligt* på hans hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar särskilda föreskrifter i fråga om sådant arbete.

Utan hinder av första stycket får *en* minderårig som har fyllt *tretton* år anlitas till eller utföra lätt arbete som *inte* är av sådant slag att det kan inverka *skadligt* på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anlitanande av en minderårig som inte har fyllt tretton år. Sådant undantag får endast avse mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå, om inte undantag meddelades.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter i fråga om arbete som avses i andra och tredje styckena.

3§

Arbetsgivare skall se till att minderårig arbetstagare icke anlitas till arbete på sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen kan meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att minderårig anlitas till arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på *minderårigs* hälsa eller utveckling.

En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete på sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen kan meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att *en* minderårig anlitas till *eller utför* arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på *den minderåriges* hälsa eller utveckling.

4§

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen kan föreskriva att vid läkarundersökning, som har föreskrivits med stöd av 2§ *andra* stycket eller 3§ *andra* stycket, skall föras register med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultat.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen kan föreskriva att vid läkarundersökning, som har föreskrivits med stöd av 2§ *fjärde* stycket eller 3§ *andra* stycket, skall föras register med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultat.

5§¹

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter om arbetstidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till arbete.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter om arbetstidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till *eller utför* arbete.

7 kap. Tillsyn

7§²

Yrkesinspektionen äger gentemot den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 2 – 10§§ eller 6§ i detta kapitel meddela föreläggande eller förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Yrkesinspektionen äger gentemot den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 2 – 10§§, 5 kap. 3§ *första* stycket eller 6§ i detta kapitel meddela föreläggande eller förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

¹ Senaste lydelse 1982: 674.

² Senaste lydelse 1987: 158.

I beslut om föreläggande eller förbud kan yrkesinspektionen sätta ut vite.

Underlåter någon att vidtaga åtgärd som åligger honom enligt föreläggande, får yrkesinspektionen förordna om rättelse på hans bekostnad.

Har föreläggande meddelats beträffande någon åtgärd till vilken det krävs bygglov, rivningslov eller marklov enligt plan- och bygglagen (1987:10) men beviljas inte sådant lov, är föreläggandet förfallet såvitt avser åtgärden.

8 kap. Ansvar

2 §³

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 eller 14 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 5 kap. 2 § första stycket,

2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 2 § *andra stycket*, 3 § *andra stycket*, 4 eller 5 §,

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov eller begärt undersökningar enligt 7 kap. 3 eller 4 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk.

1. *anlitar en minderårig i strid mot 5 kap. 2 § första stycket eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket,*

2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 3 § *andra stycket*, 4 eller 5 §,

9 kap. Fullföljd av talan

Arbetarskyddsstyrelsens beslut i *ärende* som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i *ärende* som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § *andra stycket*, 3 § *andra stycket* eller 5 §.

Andra beslut som arbetarskyddsstyrelsen i särskilda fall har meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos regeringen genom besvär.

Arbetarskyddsstyrelsens beslut om föreskrifter till allmän efterrättelse får inte överklagas.

9 kap. Överklagande

2 §⁴

Arbetarskyddsstyrelsens beslut i *ärenden* som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i *ärenden* som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § *tredje och fjärde styckena*, 3 § *andra stycket* eller 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1990.

³ Senaste lydelse 1982: 674.

⁴ Senaste lydelse 1982: 674.

2 Förslag till
Lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988: 49)

Prop. 1989/90: 60

Härigenom föreskrivs

dels att 6 kap. 10 och 11 §§, 7 kap. 3 § och 12 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen (1988: 49) skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. Arbetsmiljön

10 §

Bestämmelser om arbetstiden ombord finns i sjöarbetstidslagen (1970: 105).

Bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete finns i sjömanslagen (1973: 282).

Bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete *som utförs av arbetstagare* finns i sjömanslagen (1973: 282).

10 a §

Befälhavaren skall se till att annan än arbetstagare inte anlitas till eller utför fartygsarbete i yrkesmässig verksamhet före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

Utan hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt fartygsarbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant arbete.

11 §

Bestämmelserna i 3–9 §§ gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det.

Bestämmelserna i 3–9 §§ och 10 a § gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det.

7 kap. Allmänna skyldigheter
i fråga om arbetsmiljön

3 §

Befälhavaren skall särskilt se till att ingen minderårig anlitas till fartygsarbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överan-

Befälhavaren skall särskilt se till att ingen minderårig anlitas till *eller utför* fartygsarbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för

strängning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Med minderårig avses i denna lag den som inte har fyllt 18 år.

12 kap. Ansvarsbestämmelser

3 §

Till böter döms

1. befälhavare och maskinchef som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad han enligt 5 kap. 2 § andra stycket och 3 § andra stycket ålagts att göra innan en resa påbörjas,

2. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att se till att nytillträdande ombordanställda får kännedom om fartyget, grundläggande säkerhetsbestämmelser eller åtgärder vid sjöolycka enligt 5 kap. 2 § tredje stycket,

3. befälhavare som av oaktsamhet framför ett fartyg i strid med vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

4. redare som av oaktsamhet underlåter att göra vad som skäligen kan fordras av honom för att förhindra att fartyget framförs i strid mot vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

5. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tjänstgör på ett fartyg som befälhavare, maskinchef eller ansvarig för vakt utan att inneha den behörighet som är föreskriven i minimibesättningsbeslutet eller i bemanningsföreskrifterna, dock inte om han har uppehållit befattningen på grund av ett plötsligt sjukdomsfall eller en annan liknande händelse,

5 a. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 10 a § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 10 a § andra stycket,

6. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande kost och vatten samt bostads- och hälsovårdsförhållanden enligt 7 kap. 7 §,

7. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur funktion,

8. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 eller 5–7 §§,

9. befälhavare som uppsåtligen beordrar arbete i strid mot ett beslut av ett skyddsombud enligt 9 kap. 7 § utan att något sådant skäl som anges i 9 kap. 8 § föreligger, om därmed intresset av att skyddsarbetet ombord bedrivs i behörig ordning uppenbart åsidosätts,

10. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande ritningar till ett fartyg enligt 10 kap. 16 § eller tillsynsbok och certifikat enligt 10 kap. 19 §,

11. den som i andra fall än som sägs i 2 § 1 uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till en tillsynsmyndighet vid fullgörande av skyldighet enligt 10 kap. 12 § andra stycket eller 14 § eller annars i fråga om en åtgärd som har ålagts av myndigheten, och

12. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar att fullgöra anmälningskyldighet som har ålagts honom med stöd av 13 kap. 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1990.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 november 1989

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Hellström, Johansson, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström, Löw, Persson

Föredragande: statsrådet Thalén

Proposition om minimiålder för tillträde till arbete

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande den 17 september 1987 tillkallade dåvarande chefen för arbetsmarknadsdepartementet en arbetsgrupp inom departementet för att se över vissa bestämmelser i arbetsmiljölagen. Gruppen fick i uppdrag att utreda bl. a. frågan om svensk ratifikation av ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete.

Arbetsgruppen avlämnade i december 1988 betänkandet (Ds 1989: 1) *Minderårigas tillträde till arbetslivet*.

Till protokollet i detta ärende bör fogas arbetsgruppens sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en inom arbetsmarknadsdepartementet upprättad sammanställning över remissyttrandena bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Texten till konventionen och den i anslutning till konventionen antagna rekommendationen (nr 146) om minimiålder för tillträde till arbete på engelska och svenska bör fogas till protokollet som *bilaga 3–4*.

Regeringen beslutade den 1 juni 1989 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977: 1160) samt till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988: 49). Förslagen hade upprättats i arbetsmarknadsdepartementet på grundval av arbetsgruppens betänkande. De lagförslag som remitterats till lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

Lagrådet har föreslagit vissa omformuleringar i lagförslagen. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 6*. Som kommer att framgå godtar jag i huvudsak lagrådets förslag till ändringar i de remitterade förslagen. I samband med att jag behandlar de olika sakfrågorna och de enskilda paragraferna i mitt förslag kommer jag att gå in på lagrådets synpunkter (avsnitten 3.2, 3.3, 3.4). Lagrådets förslag har också lett till ändringar av lagförslagen.

Jag anhåller att få anmäla frågan om godkännande av konventionen. Samråd har skett med chefen för utrikesdepartementet.

I det följande redovisar jag mina överväganden med anledning av betän-

kandet och de förslag jag anser erforderliga på grund av innehållet i konventionen. I fråga om ändringarna i fartygssäkerhetslagen har jag samråd med chefen för kommunikationsdepartementet.

2 Konventionen

2.1 Bakgrund

Genom sin anslutning till Nationernas förbund år 1920 inträdde Sverige som medlem i internationella arbetsorganisationen (ILO). Organisationen har till uppgift att verka för social rättvisa och fred. Ett viktigt mål är att avskaffa barnarbetet i världen.

ILO:s beslutande församling – internationella arbetskonferensen – sammanträder i regel en gång per år. Arbetskonferensen kan enligt artikel 19 i organisationens stadga beträffande förslag, som förts upp på mötets dagordning, besluta antingen om en internationell konvention, avsedd att ratificeras av organisationens medlemmar, eller om en rekommendation avsedd att övervägas vid lagstiftning eller på annat sätt men utan den bindande karaktär som tillkommer en ratificerad konvention.

Redan år 1919 antog internationella arbetskonferensen en konvention mot barnarbete inom industrin. Därefter har under årens lopp ett tjugotal konventioner och rekommendationer antagits, som fastställer regler för barns och ungdomars anställnings- och arbetsvillkor.

År 1973 antog internationella arbetskonferensen en konvention (nr 138) och en rekommendation (nr 146) om minimiålder för tillträde till arbete. Konventionen hade den 1 januari 1989 ratificerats av 37 medlemsstater, däribland av Finland och Norge. Sverige har hittills inte ansett sig kunna ratificera konventionen.

Varje medlemsstat skall inom ett år från avslutande av ett arbetskonferenssammanträde förelägga landets lagstiftande församling antagna konventioner och rekommendationer för lagstiftning eller annan åtgärd.

Genom propositionen (prop. 1974: 6) angående vissa av internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1973 vid dess femtioåttonde sammanträde fattade beslut bereddes riksdagen tillfälle att yttra sig över konventionen och rekommendationen om minimiålder för tillträde till arbete. På grund av vissa skillnader mellan konventionens respektive rekommendationens krav och den svenska arbetarskyddslagstiftningen ansåg det föredragande statsrådet att Sverige borde avvakta med ratifikation. Riksdagen biträdde denna uppfattning (SoU 1974: 10, rskr. 79).

Frågan om ratifikation av konventionen har därefter aktualiserats vid flera tillfällen bl. a. i samband med tillkomsten av arbetsmiljölagen år 1978 samt i anslutning till FN:s internationella barnår 1979 och under det senaste året inför antagandet i FN av en konvention om barnets rättigheter.

ILO-kommittén har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om ratifikation av konventionen. Senast skedde det år 1987 då regeringen hade uppdragit åt kommittén att undersöka vilka ändringar i den svenska lagstiftningen som behövdes för att konventionen skulle kunna ratificeras.

Kommittén upprättade en promemoria, vilken remissbehandlades. Därefter avgav kommittén ett yttrande till departementet. Kommittén pekade därvid på vissa punkter där den ansåg att lagändringar var nödvändiga. Kommitténs yttrande och promemorian överlämnades för fortsatta överväganden till arbetsgruppen.

2.2 Konventionens huvudsakliga innehåll

Här följer en redogörelse för artiklarna i konventionen. Vidare redovisas innehållet i rekommendationen.

Artikel 1

Denna artikel ålägger stater som ratificerar konventionen att föra en politik som är ägnad att avskaffa barnarbete och att successivt höja minimiåldern för tillträde till arbete till en nivå som gör det möjligt för ungdomar att uppnå full fysisk och psykisk utveckling.

Artikel 2

Varje ratificerande stat skall i en deklaration som fogas till ratifikationshandlingen ange den minimiålder som staten åtar sig att tillämpa. Minimialdern, som skall kunna höjas genom senare deklarationer, får inte vara lägre än åldern för avslutande av obligatorisk skolutbildning och inte heller lägre än 15 år. Länder vilkas näringsliv och utbildningssystem är otillräckligt utvecklade får dock till en början föreskriva en minimiålder av 14 år.

Artikel 3

Minimiåldern för tillträde till farligt arbete har fastställts till 18 år. Vad som är farligt arbete bestäms av nationell lagstiftning eller av en nationell myndighet. Undantagsvis kan den nationella lagstiftningen eller vederbörande myndighet medge att minderåriga får ta anställning i sådant arbete från 16 års ålder, under förutsättning att deras hälsa, säkerhet och vandel inte äventyras och att den unge får speciell instruktion eller yrkesutbildning.

Artikel 4

Konventionen är i princip tillämplig på alla slag av arbeten. När så är nödvändigt får den ratificerande staten dock undanta begränsade kategorier av anställning eller arbete, för vilka speciella och betydande tillämpningsproblem uppstår, från tillämpningen av konventionen. Farligt arbete får dock inte undantas.

Artikel 5

En medlemsstat vars näringsliv är otillräckligt utvecklat kan till en början begränsa konventionens tillämpningsområde.

Artikel 6

Arbete som ingår som en del av undervisnings- eller utbildningsprogram får enligt denna undantagsbestämmelse utföras av barn och ungdom i skolor eller andra utbildningsanstalter eller i företag. För sådant arbete i företag gäller dock en minimiålder av 14 år.

Artikel 7

Barn i åldern 13–15 år får sysselsättas i lätt arbete, om arbetet inte är skadligt för deras hälsa eller utveckling eller inverkar menligt på deras skolgång eller utbildning. Under samma förutsättningar får ungdomar som fyllt 15 år sysselsättas också i annat arbete även om de ännu inte fullgjort sin obligatoriska skolgång. Vederbörande myndighet skall bestämma vilka arbeten som kan tillåtas och vilka villkor som därvid skall gälla.

Artikel 8

Undantag från bestämmelsen om minimiålder får medges för sådana ändamål som deltagande i artistuppträdande. Sådana tillstånd skall dock förenas med tidsbegränsning samt föreskrifter om anställnings- och arbetsförhållanden.

Artikel 9

En ratificerande stat är skyldig att vidta alla erforderliga åtgärder, inbegripet lämpliga sanktioner, för att säkerställa tillämpningen av konventionen. Det skall klarläggas vilka inom landet som är ansvariga för att bestämmelserna efterlevs. Vidare skall det finnas föreskrivet vilka register eller andra handlingar som arbetsgivare skall föra och hålla tillgängliga samt vilka uppgifter dessa skall innehålla.

Artikel 10

I den här artikeln regleras förhållandet mellan denna konvention och tidigare konventioner rörande minimiålder för arbete inom olika typer av yrkesverksamhet.

Artiklarna 11–18

Dessa artiklar innehåller formella bestämmelser rörande ratifikation, ikraftträdande, uppsägning m. m.

Rekommendationen

Rekommendationen är uppdelad i fem avdelningar, som behandlar resp. nationell politik, minimiålder, riskfyllt arbete, arbetsförhållanden samt tillämpning. I fråga om minimiålder för tillträde till arbete uttalas att medlemsstaterna bör sträva efter att höja denna till 16 år, där minimiål-

dern fortfarande ligger under denna nivå. Åtgärder bör skyndsamt vidtas för att höja minimiåldern till 15 år och minimiåldern för farligt arbete till 18 år. Bland de områden, inom vilka åtgärder av praktisk natur bör vidtas, fäster rekommendationen uppmärksamheten på främjande av sysselsättning, utbyggnad av social trygghet och familjens välfärd samt undervisning och yrkesutbildning. Rekommendationen kräver slutligen att på arbetsplatser, där barn och ungdomar sysselsätts, tillfredsställande arbetsförhållanden skall upprätthållas i vad avser lön, arbetstid, nattvila, veckovila, semester, social trygghet samt hälsa och säkerhet.

3 Allmän motivering

3.1 Godkännande av konventionen om minimiålder för tillträde till arbete

Mitt förslag: Sverige skall ratificera ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till en ratifikation. Endast arbetarskyddsstyrelsen (ASS) ifrågasätter att ratifikation bör ske. Anledningen till ASS ställningstagande kommer jag att redovisa nedan under artikel 4.

Skälen för mitt förslag: Sverige ställer sig helhjärtat bakom ILO:s strävanden att bekämpa barnarbete i världen. Det är därför en brist att Sverige inte ansett sig kunna ratificera ILO:s konvention om minimiålder för tillträde till arbete. Den svenska arbetsmiljölagstiftningen står till sin allmänna inriktning och uppläggning i god överensstämmelse med konventionen. Ett antal relativt små skillnader har dock hittills utgjort hinder för ratifikation. Övervägande skäl talar för att nu undanröja dessa hinder. Jag skall här lämna en redogörelse för hur gällande svenska regler förhåller sig till konventionen — artikel för artikel. Därvid kommer jag att redovisa mina förslag till ändringar som syftar till att Sverige skall kunna uppfylla de krav som konventionen ställer.

Artikel 1

Denna artikel är av policykaraktär. Genom lagstiftning och andra åtgärder fullföljer Sverige en sådan politik som beskrivs i artikeln. Regler om skydd för minderåriga finns framför allt i 5 kap. arbetsmiljölagen. Även vissa andra lagar innehåller regler av skyddscharakter som berör minderåriga, t. ex. sjömanslagen (1973:282), lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete samt strålskyddslagen (1988:220). I avsnitt 3.4 föreslår jag vissa nya bestämmelser i fartygs säkerhetslagen.

Enligt artikeln föreskrivs såsom huvudregel en minimiålder som ej skall vara lägre än åldern för avslutande av obligatorisk skolutbildning och inte heller lägre än 15 år.

Enligt 5 kap. 2 § arbetsmiljölagen är huvudregeln den att minderårig ej får anlitas till arbete före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han fullgjort sin obligatoriska skolplikt. En motsvarande regel finns i 45 § sjömanslagen. Konventionen och dessa båda lagar överensstämmer således väl på denna punkt.

Ett problem är dock att konventionen gäller alla slag av arbeten medan minderårigreglerna i arbetsmiljölagen och sjömanslagen är tillämpliga endast på verksamhet i vilken en arbetstagare utför arbete för en arbetsgivares räkning. Arbetsmiljölagens och sjömanslagens minderårigbestämmelser gäller alltså inte minderåriga som i annan egenskap än arbetstagare utför arbete i verksamheten.

I betänkandet föreslås att minderårigreglerna i arbetsmiljölagen görs tillämpliga på minderåriga som arbetar som företagare antingen ensamma eller i yrkesmässig verksamhet som drivs för gemensam räkning t.ex. i familjejordbruk. Vidare föreslås genom en ändring i fartygssäkerhetslagen införande av en minimiåldersgräns vid 16 år som skall gälla även arbete som utförs av företagare. Samtliga remissinstanser har ställt sig positiva till dessa förslag. Några remissinstanser har dock haft synpunkter på detaljer i betänkandets förslag.

På inrådan av *lagrådet* föreslår jag att utvidgningen av minderårigreglernas tillämpningsområde genomförs på ett annat sätt än det som arbetsgruppen tänkt sig. Jag återkommer till denna fråga under avsnitten 3.3 och 3.4.

Arbetsmiljölagen gäller inte heller för arbete som utförs i arbetsgivarens hushåll. Detta område regleras i stället av lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete, vilken inte innehåller bestämmelser om minimiålder. Jag återkommer till detta under artikel 4.

Som kommer att framgå i det följande delar jag arbetsgruppens uppfattning att tillämpningsområdet för arbetsmiljölagens minderårigregler bör utvidgas. Därigenom torde Sverige komma att uppfylla artikel 2.

Artikel 3

I artikeln stipuleras en minimiålder på 18 år för tillträde till varje typ av anställning eller arbete som medför risk för ungdomars hälsa, säkerhet eller vandel. Vad som är farligt arbete bestäms av nationell lagstiftning eller av en nationell myndighet. Enligt en undantagsbestämmelse i artikeln kan lagstiftningen eller vederbörande myndighet medge att minderårig får ta sådant arbete, som avses i artikeln, från 16 års ålder under vissa angivna förutsättningar.

Enligt 5 kap. 3 § första stycket arbetsmiljölagen skall arbetsgivare se till att den som är under 18 år inte anlitas till arbete på sätt som medför risk för olycksfall, överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, ASS kan enligt andra stycket i samma bestämmelse meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att minderårig anlitas till arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på minderårigs hälsa eller utveckling. Här finns alltså en möjlighet att fastställa en minimiålder av 18 år för olika slag av farliga arbeten.

Med stöd av 5 kap. 2§ andra stycket arbetsmiljölagen och 18§ arbetsmiljöförordningen (1977: 1166) har ASS i kungörelsen (AFS 1987: 11) med föreskrifter om anlitage av minderåriga i arbetslivet meddelat närmare föreskrifter bl. a. om vissa riskfyllda arbeten. I 5 och 7§§ föreskrivs att minderåriga inte får anlitas till sådant arbete som anges i två till föreskrifterna bilagda förteckningar.

Den ena förteckningen upptar vissa arbeten som är helt förbjudna för minderåriga, bl. a. dykeriarbete, arbete med asbest, arbete inom experimentell cancerforskning samt arbete inom vissa smittfarliga verksamheter. Beträffande arbeten enligt den förteckningen kan undantag inte medges av yrkesinspektionen.

Den andra förteckningen upptar under 13 punkter de skilda slag av arbeten och särskilda arbetsuppgifter som omfattas av förbud. Undantag från det förbud som avses med den förteckningen får ske om arbetet ingår i läroledd undervisning som är förlagd till skollokal eller till annan plats som är särskilt anordnad för undervisning. Vidare får minderårig som fullgjort skolplikten och dessutom under kalenderåret fyller 16 år anlitas till arbete som avses i den sistnämnda förteckningen om arbetet ingår i instruktörledd reglerad utbildning eller om den minderåriga genomgått reglerad utbildning för arbetet. Enligt kungörelsen kan yrkesinspektionen, om det finns särskilda skäl, ge dispens för bestämd tid för viss minderårig eller viss bestämd arbetsuppgift, dock enbart beträffande minderårig som fyller minst 16 år under kalenderåret och som har fullgjort sin skolplikt.

Utöver vad som anges i minderårigkungörelsen gäller förbud mot att anlita minderårig arbetstagare enligt arbetarskyddsstyrelsens kungörelse om ensamarbete (AFS 1982: 3). Förbudet gäller ensamarbete som innebär påtaglig risk för kroppsskada genom olycksfall samt ensamarbete som innebär stark psykisk påfrestning.

Enligt 45§ andra stycket sjömanslagen får den som är under 18 år användas i fartygsarbete som äldre endast om sjöfartsverket medger det.

Med avseende på annat farligt arbete ombord på fartyg gäller 7 kap. 3§ fartygssäkerhetslagen. Den bestämmelsen motsvarar nästan ordagrant 5 kap. 3§ första stycket arbetsmiljölagen. Enligt 8 kap. 6§ andra stycket fartygssäkerhetslagen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva förbud mot eller villkor för att anlita minderåriga till sådant fartygsarbete som medför påtaglig risk, såsom olycksfall, överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Med stöd numera av 6 kap. 13§ fartygssäkerhetsförordningen (1988: 594) har sjöfartsverket utfärdat föreskrifter i kungörelsen (1973: A13, ändrad genom SJÖFS 1988: 8) om förbud att använda minderårig till vissa arbeten på fartyg.

De bestämmelser jag nu har redovisat torde vara tillräckliga för att motsvara artikelns krav.

Konventionens tillämpningsområde omfattar i princip alla slag av arbeten. Från tillämpningen kan emellertid undantas begränsade kategorier av anställning eller arbete för vilka speciella och betydande tillämpningsproblem uppstår. Farligt arbete får inte undantas.

Arbetsmiljölagen gäller varje verksamhet där arbetstagare utför arbete för arbetsgivarens räkning. Undantag görs endast för fartygsarbete och arbete i arbetsgivarens hushåll. För dessa områden finns det särskild lagstiftning.

I vissa delar är arbetsmiljölagen tillämplig även för den som arbetar som egen förtagare. Minderårigbestämmelserna tar dock sikte enbart på arbetstagare i ett anställningsförhållande. Som jag redan nämnt under artikel 2 är den svenska lagstiftningen i det här avseendet oförenlig med konventionens krav. Jag föreslår därför vissa ändringar i 5 kap. arbetsmiljölagen (se avsnitt 3.3).

Sjömanslagens minderårigbestämmelser är inte heller tillämpliga på andra än arbetstagare. Även inom sjöfartens område måste därför en lagändring göras för att Sverige skall kunna ratificera konventionen. En lagändring i detta avseende föreslås under avsnitt 3.4.

Enligt artikel 7 i konventionen får ett medlemsland i sin nationella lagstiftning tillåta att barn i åldern 13–15 år sysselsätts i lätt arbete som inte inverkar menligt på deras hälsa, utveckling eller skolarbete. En motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 2§ andra stycket arbetsmiljölagen. Den bestämmelsen gäller dock generellt för minderårig som inte fyllt 16 år. Någon angiven åldersgräns under vilken arbete inte alls får förekomma finns inte i lagen. I de föreskrifter om anlitande av minderåriga i arbetslivet som ASS utfärdade år 1987 (AFS 1987:11) finns dock en sådan åldersgräns vid 13 år. Enligt 9§ sjätte punkten i dessa föreskrifter får minderårig före det kalenderår då han eller hon fyller 13 år anlitas endast till mycket lätt arbete några enstaka gånger under ett år. Arbetet får varje gång pågå högst fem dagar i följd.

Frågan är om konventionens krav på en åldersgräns även för lätt arbete vid 13 år utgör hinder för en svensk ratifikation.

I betänkandet föreslås att 5 kap. 2§ arbetsmiljölagen kompletteras med en bestämmelse som innebär en lägsta gräns vid 13 år för utförande av lätt arbete. Samtidigt sägs det att det inte är rimligt att undantagslöst förbjuda att barn under 13 år tillfälligt utför mycket lätta arbetsuppgifter. De möjligheter som artikel 4 ger till generella undantag bör därför utnyttjas.

Ett flertal remissinstanser såsom socialstyrelsen, ASS, SAF och SHIO har framhållit att lagändringen inte bör få leda till ett totalt förbud för arbete före 13 år. ASS har i sitt remissvar avstyrkt införandet av en 13-årsgräns. Önskemålet att Sverige skall kunna ratificera konventionen har enligt ASS inte sådan tyngd att en skärpning av lagen bör göras. ASS har vidare påpekat att möjligheten till undantag i artikel 4 endast kan användas i fråga om begränsade kategorier av arbete för vilka speciella eller betydande tillämpningsproblem uppstår. Diskrepansen mellan konventionens krav och svensk praxis i denna fråga utgör enligt ASS ett tillämp-

ningsproblem av sådan betydelse att konventionen över huvud taget inte bör ratificeras.

Jag kan inte hålla med ASS på denna punkt. Redan av de ovan redovisade bestämmelserna ur föreskrifterna om minderårigarbete från ASS framgår att utrymmet för förvärvsarbete före 13 års ålder är ytterligt begränsat. Någon väsentlig betydelse allmänt sett kan förekomsten av sådant arbete inte tillmätas.

Samtidigt vill jag hålla med om att det kan vara positivt även för barn under 13 år att någon gång få arbeta med enklare uppgifter och tjäna lite pengar.

Syftet med konventionen är att motverka att barn utnyttjas som arbetskraft på ett sätt som kan vara skadligt för dem. Enligt min mening kan det ifrågasättas om sådant enkelt, tillfälligt arbete som ett barn under 13 år enligt ASS föreskrifter kan få utföra, över huvud taget utgör sådant arbete som konventionen syftar till att förbjuda. Som framgår av det följande anser jag i vart fall att införande av en 13-årsgräns inte bör få leda till att allt arbete av barn under 13 år förbjuds.

I betänkandet återges uppgifter från yrkesinspektionen om vilka arbeten som idag utförs av barn under 13 år. Följande arbeten är sådana som förekommer i denna åldersgrupp:

- enklare försäljningsarbete, t. ex. försäljning av kakor eller jultidningar
 - utbärning av direktreklam och tidningar
- enklare trädgårdsarbete, t. ex. bärplockning
- olika slag av artistframträdanden
- hjälp i familj jordbruk
- hjälp i andra familjeföretag, t. ex. mindre restauranger

Enligt arbetsgruppens uppfattning är det möjligt att formulera undantag för ett antal kategorier där speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå om 13-årsgränsen skulle gälla. Undantagsbestämmelserna skulle inte tas in i lagstiftningen. Genom bemyndigande i lagen skulle uppgiften att utfärda sådana föreskrifter i stället läggas på ASS.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning att en nedre åldersgräns vid 13 år bör införas i lagen och att möjligheten till undantag i artikel 4 bör utnyttjas för att visst arbete även i fortsättningen skall kunna utföras av barn som är 12 år och yngre.

I likhet med arbetsgruppen vill jag betona att smärre tjänster som barn utför ofta över huvud taget inte är att betrakta som arbete i arbetsmiljölagens eller konventionens mening. Barn som hjälper anhöriga eller bekanta med småsysslor av olika slag omfattas inte av bestämmelserna. De lätta arbetsuppgifter som enligt min uppfattning bör kunna undantas från en ny 13-årsgräns bör vara sådana som ligger ganska nära den här typen av tillåtna uppgifter. De bör också avse områden där det på grund av kontrollsvårigheter eller andra skäl skulle uppstå problem med konventionens tillämpning.

Såvitt gäller arbete i arbetsgivarens hushåll är det också – som arbetsgruppen föreslagit – lämpligt att utnyttja möjligheten till förbehåll enligt artikel 4. De remissinstanser som uttalat sig i denna fråga har delat arbetsgruppens uppfattning därvidlag.

Något behov av att utnyttja undantagsmöjligheten inom sjöfartens område torde inte uppkomma.

De möjligheter till undantag som öppnas i den här artikeln är inte aktuella för Sveriges del.

Artikel 6

Artikeln preciserar att konventionen inte är tillämplig på arbete som utförs av barn och ungdomar i skolor för allmän utbildning, yrkesutbildning eller teknisk utbildning eller i andra utbildningsanstalter. Den är inte heller tillämplig på arbete som utförs av person som fyllt minst 14 år inom företag om arbetet ingår som en del av ett undervisnings- eller utbildningsprogram.

Sjöfartsverket har i sitt remissvar uttalat vissa betänkligheter rörande frågan huruvida praktisk arbetslivsorientering (PRAO) inom grundskolan kan strida mot konventionen beträffande elever som ej fyllt 14 år.

Som påpekas i betänkandet förekommer praktisk arbetslivsorientering (PRAO) i Sverige i viss utsträckning även för barn som är yngre än 14 år. PRAO innebär då att en skolelev besöker en arbetsplats och kanske även under handledning prövar på att utföra vissa arbetsmoment. Något arbete i konventionens mening ingår inte i arbetslivsorienteringen för barn under 14 år. Jag delar därför arbetsgruppens uppfattning att PRAO inte utgör något hinder för en svensk ratifikation.

Artikel 7

Enligt artikelns moment 1 kan den nationella lagstiftningen tillåta att personer i åldern 13–15 år sysselsätts i lätt arbete som uppfyller vissa kriterier. Konventionen innehåller alltså en lägsta åldersgräns på 13 år som endast kan frångås efter generell myndighetsdispens enligt artikel 4 eller sådan myndighetsdispens i enskilt fall som tillåts enligt artikel 8 beträffande arbete som deltagande i artistuppträdande och liknande.

Enligt moment 2 kan den nationella lagstiftningen vidare tillåta att personer som fyllt 15 år men som ännu ej fullgjort sin skolplikt sysselsätts i annat arbete, som uppfyller samma kriterier som angivits för lätt arbete.

Som jag redan anfört under artikel 4 står den svenska lagstiftningen beträffande minderårigs anlitande till lätt arbete i allt väsentligt på samma grund som konventionen. För att möta konventionens krav bör dock arbetsmiljölagen utvidgas till att omfatta även egna företagare. Vidare bör en nedre åldersgräns vid 13 år införas i lagen. En möjlighet för generell dispens avseende vissa kategorier av yngre arbetstagare bör öppnas enligt artikel 4 i konventionen. Dessa undantag skall – liksom ASS nu gällande föreskrifter för arbetstagare under 13 år – gälla endast för mycket lätt arbete vid enstaka tillfällen. Jag återkommer till dessa frågor i avsnitten 3.2 och 3.3.

Inom sjöfartens område regleras minimiåldern bara i fråga om arbetstagare som utför fartygsarbete. Någon undantagsregel om lätt arbete före 16 år förekommer inte. I fråga om arbete som utförs av arbetstagare erfordras

alltså inte någon ny bestämmelse på grund av konventionen. Såvitt avser arbete som utförs utan att ett anställningsförhållande föreligger nödvändiggör konventionen däremot en ny reglering. Jag återkommer till denna fråga i avsnitt 3.4.

Artikel 8

Enligt den här artikeln får det genom myndighetsdispens i enskilda fall medges undantag från förbudet i artikel 2 då det gäller sådana ändamål som deltagande i artistuppträdanden. Sålunda givna tillstånd skall begränsa antalet timmar och föreskriva de förhållanden varunder anställning eller arbete tillåts.

21 § allmänna ordningsstadgan (1956: 617) innehåller ett förbud för barn under 15 år att medverka vid offentlig cirkusföreställning, tivoli- och marknadsnöjen eller därmed jämförlig offentlig tillställning. Länsstyrelsen äger dock medge undantag, om deltagandet inte kan anses ha någon menlig inverkan på barnets andliga eller fysiska hälsa.

Arbetsmiljölagens regler gäller även för artister. Dispenser från ASS minderårigföreskrifter för yngre åldersgrupper kan meddelas av yrkesinspektionen för viss minderårig under viss begränsad tidsperiod (9–10 §§ AFS 1987: 11). Yrkesinspektionen kan enligt ASS allmänna råd till föreskrifterna ställa vissa krav för att medge undantag. Kraven kan gälla läkarundersökning, yttrande från skolledningen, yttrande från skyddsombud, anpassning av arbetsmiljön. Yrkesinspektionen kan också ställa annat särskilt villkor.

Sjömanslagens och de under artikel 2 samt i avsnitt 3.4 beskrivna bestämmelserna som jag föreslår i 6 kap. 10–10 a §§ fartygssäkerhetslagen omfattar även artistuppträdanden. Dessa lagars minimiåldersgränser kommer alltså att gälla även för artister.

Innehållet i denna artikel utgör således inte något problem vid en svensk ratifikation.

Artikel 9

Artikeln handlar om hur det skall säkerställas att konventionens bestämmelser efterlevs. Detta sker i Sverige genom särskilda minderårigbestämmelser i arbetsmiljölagen och sjömanslagen. Under avsnitt 3.4 föreslås vidare vissa nya bestämmelser i fartygssäkerhetslagen. Bestämmelserna är förenade med lämpliga sanktioner. Efterlevnaden skall övervakas av arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen respektive sjöfartsverket och andra myndigheter.

Enligt artikeln skall den nationella lagstiftningen eller vederbörande myndighet föreskriva vilka register som arbetsgivaren skall föra. Sådana register skall innehålla uppgifter om namn och ålder beträffande minderåriga som utför arbete åt arbetsgivaren.

I förarbetena till arbetsmiljölagen övervägdes i vad mån då gällande bestämmelser om skyldighet att föra förteckning över minderåriga anställ-

da skulle föras över till den nya lagstiftningen. Som framgår av propositionen 1976/77: 149 ansågs dock möjligheten att i anslutning till krav på läkarundersökning ge föreskrift om registrering (5 kap. 4 §) vara tillräcklig för att uppkommande särskilda behov av information skulle kunna tillgodoses. I övrigt borde man med nutida redovisning på arbetsplatserna kunna utgå från att varje arbetsgivare har en förteckning över sina anställda som bl. a. ger uppgift om ålder.

Innehållet i artikeln torde inte vålla problem vid en svensk ratifikation.

Artikel 10

I artikeln regleras förhållandet mellan den här konventionen och ett antal tidigare ILO-konventioner om minimiålder för arbete. De tidigare konventionerna är tio stycken. De är antagna mellan år 1919 och 1965 och avser särskilt angivna yrkesområden. Vissa av de äldre konventionerna har reviderats genom de nyare.

Sverige har ratificerat konventionen (nr 7) från år 1920 om minimiålder för arbete till sjöss, vilken reviderats genom konventionen (nr 58) med samma benämning från år 1936. Enligt artikel 10 moment 4 d) innebär ratifikation av konventionen nr 138 i princip en uppsägning av konventionen nr 58. Detta gäller under förutsättning att en minimiålder ej understigande 15 år fastställs enligt artikel 2 samt att artikel 3 skall vara tillämplig på arbete till sjöss.

Sverige har vidare ratificerat konventionen (nr 10) från år 1921 om minimiålder vid jordbruksarbete. Enligt artikel 10 moment 5 b) skall ett godtagande av konventionen nr 138 i fråga om jordbruket medföra uppsägning av konventionen nr 10.

Slutligen har Sverige ratificerat konventionen nr 15 från år 1921 om minimiålder för eldare och kollämpare. Enligt artikel 10 moment 5 c) skall godtagande av konventionen nr 138 i fråga om arbete till sjöss medföra uppsägning av konventionen nr. 15.

En svensk ratifikation av konventionen nr 138 innebär således att de gamla konventionerna nr 10, 15 och 58 skall upphöra att gälla för Sveriges räkning.

Artiklarna 11–18

Dessa artiklar innehåller standardbestämmelser för ILO-konventioner rörande ratifikation, ikraftträdande, uppsägning, revision, m. m.

Rekommendationen

De i rekommendationen upptagna råden till enskilda medlemsländer innefattar enligt min bedömning inte någon punkt som särskilt behöver uppmärksammas under lagstiftningsarbetet. ASS får i sitt föreskriftsarbete beakta vad som anförs under punkt 13 i rekommendationen rörande begränsning av arbetstiden m. m.

Mitt förslag: Arbetsmiljölagen skall kompletteras med en bestämmelse som innebär en lägsta gräns vid 13 år för utförande av lätt arbete. Föreskrifter om undantag från denna bestämmelse skall kunna utfärdas av ASS. Sådana föreskrifter skall avse mycket lätt arbete.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker arbetsgruppens förslag. ASS avstyrker dock införandet av en 13-årsregel med den motiveringen att även barn under 13 år bör kunna ha ett lättare arbete, t. ex. under sommarlov. Socialstyrelsen, SAF och SHIO har poängterat att möjligheten till undantag enligt konventionen bör utnyttjas så att det även i fortsättningen blir möjligt för de yngre barnen att ha lättare arbete vid enstaka tillfällen.

Skälen för mitt förslag: Som jag redogjort för i föregående avsnitt innehåller artikel 2 i konventionen ett krav på förbud mot arbete för minderåriga under en viss fastställd ålder samt innan den obligatoriska skolgången är fullgjord. Den fastställda åldern får inte vara lägre än 15 år. Enligt artikel 7 får den nationella lagstiftningen dock under vissa förutsättningar tillåta lätt arbete för personer över 13 år.

Enligt arbetsmiljölagen får minderårig inte anlitas till arbete före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han fullgjort sin skolplikt. En undantagsregel tillåter lätt arbete dessförinnan. Arbetet får dock inte vara ägnat att inverka menligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Enligt ASS föreskrifter för minderåriga i arbetslivet (AFS 1987: 11) får minderårig i viss utsträckning anlitas till arbete före det kalenderår då han fyller 16 år eller innan skolplikten är fullgjord. Arbetet skall vara enkelt och ofarligt. Det får totalt omfatta högst åtta timmar av dygnet och tolv timmar i veckan. Arbete som utförs under sammanhängande skolfri tid som är längre än fem dagar får dock pågå upp till 40 timmar i veckan. Vissa detaljerade bestämmelser garanterar nattvila och veckovila och inskränker möjligheten att arbeta på skoldagar.

För personer under 13 år är bestämmelserna betydligt mer restriktiva än så. Före det kalenderår då den minderåriga fyller 13 år får han anlitas endast till mycket lätt arbete några enstaka gånger under ett år. Arbetet får pågå högst fem dagar i följd.

Yrkesinspektionen kan om det finns särskilda skäl meddela undantag från föreskrifterna för viss minderårig under en bestämd tidsperiod.

I en kommentar till föreskrifterna meddelar ASS att endast ett fåtal arbetsuppgifter kan anses vara godtagbara från arbetarskyddssynpunkt före det år då den minderåriga fyller 13 år. Som exempel kan nämnas enkel och ofarlig budskickning, ogräsrensning, bärplockning, statist i filminspelning och liknande.

Överträdelse av förbudet i lagen eller brott mot föreskrifterna angående minderåriga i arbetslivet kan leda till böter.

De bestämmelser jag nu har redovisat ger en god garanti för att minderåriga inte utnyttjas för arbete som på något sätt kan skada dem. I dagens svenska samhälle med nioårig skolplikt och en starkt utbyggd gymnasieskola har de här bestämmelserna inte samma betydelse som tidigare. Det är dock väsentligt att det finns detaljerade regler och ett väl fungerande övervakningssystem.

För att Sverige skall kunna godkänna konventionen är det nödvändigt med lagstiftning som uppfyller kraven i artiklarna 2 och 7. Lätt arbete är i princip inte förenligt med konventionens krav om det utförs av barn under 13 års ålder. Ett förbud mot sådant arbete måste därför införas i arbetsmiljölagen.

I likhet med socialstyrelsen, ASS, SAF och SHIO menar jag att barn under 13 år någon gång bör få prova på att utföra enkla arbetsuppgifter under betryggande förhållanden. Den nya bestämmelsen bör därför inte gälla helt undantagslöst. Jag vill gärna ta fasta på den kommentar till ASS föreskrifter som jag nyss citerat. Där anförs att endast ett fåtal arbetsuppgifter kan anses vara godtagbara för så unga personer.

Som jag redovisat i avsnitt 3.1 tillåter artikel 4 i konventionen vissa generella undantag. Dessa skall avse begränsade kategorier av anställning eller arbete för vilka speciella och betydande tillämpningsproblem uppstår.

De arbetsuppgifter som kan tillåtas bör vara sådana som ligger nära smärre tjänster och uppgifter av den typ som inte omfattas av konventionen. Det säger sig självt att tillämpningsproblem kan uppstå vid kontroll och övervakning av obetydliga sysslor som får förekomma i liten utsträckning. Undantagsmöjligheten enligt konventionen kan därför utnyttjas inom vissa specifikt angivna områden. Det bör — som arbetsgruppen föreslagit — ske genom ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att medge undantag från förbudet att anlita minderåriga som ej fyllt 13 år för arbete. En regel om vidaredelegation bör införas i arbetsmiljöförordningen.

De arbeten som kommer i fråga för undantag bör preciseras i föreskrifterna. Lagtexten bör — som påpekats av *lagrådet* — ansluta så nära som möjligt till konventionens artikel 4 punkt 1. Undantag skall endast få göras för mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå om inte undantag meddelades. Det tillåtna arbetstidsuttaget bör vara starkt begränsat. Barn under 13 år bör i princip inte få arbeta i större utsträckning än idag, dvs. några enstaka gånger under ett år och varje gång högst fem dagar i följd.

3.3 Tillämpning av arbetsmiljölagens minderårigbestämmelser även på andra än arbetstagare

Mitt förslag: Arbetsmiljölagens minderårigbestämmelser skall tillämpas även på minderåriga som utför arbete utan att vara anställda.

Arbetsgruppens förslag: Minderårigreglerna skall tillämpas även för arbete som utförs av arbetsgivare, ensamföretagare eller den som gemensamt med annan driver yrkesmässig verksamhet utan anställd.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft något att erinra mot arbetsgruppens förslag. ASS har tillstyrkt förslaget och framhållit att många berörda i praktiken är i en sådan situation att de har väl så stort behov av samhällets stöd mot arbetsskador som anställda arbetstagare.

Skälen för mitt förslag: Enligt artikel 2 skall en medlemsstat som ratificerat konventionen föreskriva en minimiålder för tillträde till anställning eller arbete inom dess territorium. Konventionen är tillämplig på alla slag av arbete.

Arbetsmiljölagen är enligt 3 kap. 5 § i viss utsträckning tillämplig även för egna företagare. Detta gäller dock inte minderårigbestämmelserna. De gäller endast för arbete som någon utför i egenskap av arbetstagare samt i viss utsträckning för elevarbete och arbete av person som får vård i anstalt (1 kap. 1 § och 1 kap. 2 § andra stycket).

För att Sverige skall kunna ratificera konventionen måste den svenska lagstiftningen i det här avseendet anpassas till konventionen.

Den av ILO-kommittén upprättade promemorian, vilken jag något berört under avsnitt 2.1, innehåller ett statistiskt underlag angående minderåriga inom företagarbefolkningen varav framgår att antalet 14–15-åringar som arbetade som företagare eller medhjälpare familjemedlemmar under tredje kvartalet år 1984 var ca 5000 (arbetskraftsundersökningen, senaste undersökningen av denna åldersgrupp). De flesta av dessa arbetade i jord- och skogsbruk. Antalet 16–17-åringar som arbetade som företagare eller medhjälpare familjemedlemmar beräknades enligt arbetskraftsundersökningen år 1987 till drygt 3000.

I likhet med arbetsgruppen och ASS anser jag att det är av värde ur skyddssynpunkt att minderårigreglerna kommer att gälla även för den här kategorin. Det gäller särskilt reglerna om riskfyllt arbete. Genom den nya bestämmelsen försvinner också vissa gränsdragningsproblem. Det kan beträffande mera tillfälliga åtaganden ibland vara oklart om den minderåriga skall räknas som arbetstagare eller ej. Med den föreslagna lagändringen kommer förbud mot arbete för minderåriga att gälla för båda situationerna.

I det till *lagrådet* remitterade förslaget föreslogs att anpassningen till konventionen skulle göras genom en ny bestämmelse i 5 kap. arbetsmiljölagen. Enligt den bestämmelsen skulle reglerna i 5 kap. 2–5 §§ arbetsmiljölagen tillämpas också i fråga om arbete som en minderårig utför som egen företagare. Medhjälpare familjemedlemmar i yrkesmässig verksamhet skulle anses ingå i denna kategori.

Lagrådet riktade ett antal invändningar mot en sådan utformning av minderårigreglerna. I sitt yttrande föreslog lagrådet i stället att 5 kap. 2 § byggs ut så att paragrafen handlar om anlitande av minderåriga inte bara som arbetstagare utan även på annat sätt. Lagrådet föreslog vidare att 5 kap. 2 § skall utformas så att den även gäller för minderåriga som självständigt utför arbete.

Det förslag jag nu lägger fram överensstämmer med det av lagrådet förordade tillvägagångssättet. Jag delar lagrådets uppfattning att man på så sätt åstadkommer en bättre anpassning till konventionen.

Då minderårigreglerna görs tillämpliga även på personer som utför arbete utan att vara anställda kommer detta även att gälla bestämmelserna om arbetstid. ASS får i sitt föreskriftsarbete beakta de behov av modifiering av arbetstidsregler och annat som uppkommer när det gäller t. ex. medhjälpare familjemedlemmar.

Enligt 8 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 arbetsmiljölagen döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 5 kap. 2 § första stycket eller mot vissa föreskrifter som meddelats med stöd av lagen till böter.

Denna straffbestämmelse har tidigare endast kunnat riktas mot en arbetsgivare som anställt en minderårig. Som en följd av att 5 kap. i arbetsmiljölagen blir tillämpligt även för minderåriga som utför arbete utan att vara anställda vidgas kretsen av personer som kan bli straffansvariga. Det innebär att straffansvar kan riktas även mot den som — utan att något anställningsförhållande föreligger — anlitar en minderårig i strid mot bestämmelserna i lagen.

Till skillnad från lagrådet anser jag emellertid inte att minderåriga under 16 år skall kunna drabbas av straffansvar för att de brutit mot minimiåldersregeln i 5 kap. 2 § första stycket i lagen. Alla minderåriga har förmyndare — vanligen föräldrarna. Av 15 kap. 13 § föräldrabalken framgår att förmyndaren inte får tillåta en omyndig som inte fyllt 16 år att driva näring. Förmyndaren skall alltså se till att den minderårige inte börjar med någon form av förvärvsverksamhet på egen hand. En straffsanktion mot den omyndige själv för brott mot bestämmelsen om åldersgränser är därför enligt min mening obehövlig.

Ungdomar som på egen hand utför arbete i strid mot ASS föreskrifter om farligt arbete trots att de inte fyllt 18 år bör däremot kunna straffas. Den som är över 16 år får arbeta och driva näring. Det är inte orimligt att en sådan person, som är självständigt verksam, åläggs ett ansvar att iakttä dessa föreskrifter. Jag vill tillägga att denna fråga är av i huvudsak teoretiskt intresse eftersom flertalet av de förbjudna arbetsuppgifterna är av sådant slag att de knappast torde komma i fråga för en minderårig egen företagare. Om den minderårige anlitas av någon annan bör straffansvaret i regel inte läggas på den minderårige utan på den som anlitat honom eller henne. I sådana situationer torde omständigheterna vara sådana att den minderårige bör meddelas åtalsunderlåtelse.

Lagrådet har i detta sammanhang ifrågasatt om inte ett tillägg bör göras i 7 kap. 7 § första stycket så att man där även nämner skyddsansvar enligt 5 kap. 3 § första stycket i lagen. Det skulle betyda att yrkesinspektionen fick möjlighet att ingripa med föreläggande och förbud även när arbete utförs

av minderåriga som inte är arbetstagare. Det är viktigt att det finns ett effektivt sätt att se till att minderåriga inte utför arbete som kan vara skadligt för dem. När så sker bör samhället kunna ingripa omedelbart. Jag delar därför *lagrådets* uppfattning i denna fråga och föreslår en lagändring i detta hänseende.

3.4 En minimiåldersregel inom sjöfarten även för minderåriga som utför arbete utan att vara anställda

Mitt förslag: Genom en ändring i fartygssäkerhetslagen görs samma minimiåldersregel som i sjömanslagen tillämplig på arbete i yrkesmässig verksamhet som utförs av minderåriga utan att det föreligger ett anställningsförhållande. Lätt arbete skall vara tillåtet för minderårig, som har fyllt 13 år, förutsatt att det inte inverkar skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Arbetsgruppens förslag: Samma minimiåldersregel som i sjömanslagen bör genom en ändring i fartygssäkerhetslagen bli tillämplig på fartygsarbete som utförs av personer i företagarställning. I betänkandet föreslås inte någon undantagsbestämmelse avseende lätt arbete för minderåriga som fyllt 13 år.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig arbetsgruppens förslag i sak. Sjöfartsverket har tillstyrkt förslaget men har liksom ILO-kommittén framfört vissa språkliga synpunkter på lagtexten.

Skälen för mitt förslag: Som jag närmare förklarar under avsnitt 3.3 gäller konventionen även för minderåriga som utför arbete utan att vara anställda. Den svenska lagstiftningen bör således anpassas till detta krav.

För fartygsarbete gäller enligt 45 § sjömanslagen att arbetstagare inte får användas i fartygsarbete före det kalenderår då han fyller 16 år och inte heller, om det inte sker som ett led i skolutbildningen, innan han fullgjort sin skolplikt. I 7 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen finns en bestämmelse om att befälhavaren skall se till att minderåriga inte anlitas till farliga arbeten. Den regeln gäller även då en minderårig utför arbete utan att vara anställd.

Som påpekats i betänkandet är det med hänsyn bl. a. till en förestående översyn av sjömanslagen för närvarande inte lämpligt att göra systemändringar i den lagen. I stället bör i fartygssäkerhetslagen, där det redan finns vissa bestämmelser om minderåriga, tas in en minimiåldersregel som avser minderåriga som utför arbete utan att vara anställda. Till skillnad från arbetsgruppen vill jag inte placera bestämmelsen i 6 kap. 10 § fartygssäkerhetslagen utan i en ny bestämmelse — 6 kap. 10 a §.

Liksom när det gäller arbetstagare enligt sjömanslagen bör gränsen vara utformad så att den minderåriga för att få sysselsättas i arbete skall fylla minst 16 år under kalenderåret och ha fullgjort sin skolplikt. För att åstadkomma en avgränsning i förhållande till sjöfart med fritidsbåtar vill jag föreslå ett tillägg i arbetsgruppens förslag. Av lagtexten bör sålunda framgå att regeln skall gälla i yrkesmässig verksamhet.

Arbetsgruppens förslag resulterar i ett totalt förbud för arbete inom

sjöfarten före det kalenderår under vilket den minderårige fyller 16 år samt före den tidpunkt då han fullgjort sin skolplikt.

I sjömanslagen finns inte någon regel som motsvarar undantagsbestämelsen i arbetsmiljölagen om att yngre personer under vissa betingelser får utföra lätt arbete. Den omständigheten att sjömanslagens regel för arbetstagare utformats på detta sätt medför inte nödvändigtvis att en minderårigregel för andra än arbetstagare inom sjöfarten skall gälla undantagslöst. Med hänsyn till bl. a. förhållandena inom yrkesfisket finner jag det mera rimligt att utforma förbudet med arbetsmiljölagen som förebild. Lätt arbete under betryggande former bör få förekomma redan i de yngre tonåren. En trettonårsgräns under vilken även sådant arbete skall vara förbjudet är lämplig för att inte alltför unga arbetstagare skall involveras. En sådan gräns är också nödvändig för att uppfylla konventionens krav.

En förutsättning för tillåtande av lätt arbete för minderåriga från 13 års ålder bör — liksom i arbetsmiljölagen — vara att arbetet inte är av sådant slag att det inverkar skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång. Genom ett bemyndigande bör sjöfartsverket få möjlighet att meddela föreskrifter om sådant arbete.

Jag har tidigare såvitt gäller arbetsmiljölagen föreslagit att barn under 13 år genom myndighetsföreskrifter skall få möjlighet att prova på mycket lätt arbete i starkt begränsad utsträckning. Någon sådan möjlighet anser jag inte behövlig när det gäller fartygsarbete.

Som sjöfartsverket påpekat bör den nya bestämmelsen inte gälla utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det. Ett tillägg av den innebörden bör införas i 6 kap. 11 § fartygssäkerhetslagen.

I likhet med sjöfartsverket anser jag att den sanktionsform som föreslagits i betänkandet nämligen föreläggande för befälhavaren och en möjlighet att låta verkställa åtgärden på befälhavarens bekostnad passar mindre väl för att beivra bestämmelser om minimiålder. Jag föreslår i stället ett straffansvar för befälhavare som uppsåtligt eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter enligt 6 kap. 10 a §. Bestämmelsen bör föras in i en ny punkt i 12 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen.

Lagrådet har — som framgått under avsnitt 3.3 — föreslagit vissa omformuleringar i det till lagrådet remitterade förslaget om ändring i arbetsmiljölagen. Enligt lagrådets uppfattning bör de bestämmelser som tagits in i 6 kap. 10 a § fartygssäkerhetslagen justeras så att de så långt som möjligt överensstämmer med arbetsmiljölagen i den lydelse som lagrådet förordat. Jag godtar lagrådets förslag i dessa avseenden.

3.5 Ikraftträdande

De nya bestämmelserna i arbetsmiljölagen och fartygssäkerhetslagen föreslås träda i kraft den 1 december 1990.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
2. lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49).

Förslaget under punkt 2 har upprättats efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet.

5 Specialmotivering

5.1 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)

1 kap. Tillämpningsområde

1§ Denna lag gäller, med de inskränkningar som anges i 3§, varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 och 5 kap.

Här föreslås ett tillägg i *andra stycket* med anledning av att skyldigheter för andra än arbetsgivare enligt detta lagförslag förekommer även i 5 kap.

5 kap. Minderåriga

2§ *En minderårig får inte som arbetstagare eller på annat sätt anlitas till eller utföra arbete före det kalenderår under vilket den minderårige fyller sexton år och inte heller innan den minderårige har fullgjort sin skolplikt.*

Utan hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt arbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket för anlitan av en minderårig som inte har fyllt tretton år. Sådant undantag får endast avse mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå om inte undantag meddelades.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter i fråga om arbete som avses i andra och tredje styckena.

Genom en betydelsefull ändring av *första stycket* vidgas tillämpningsområdet för bestämmelsen. Den angivna åldersgränsen gäller inte bara i anställningsförhållanden utan även då en minderårig anlitas för arbete på annat sätt, t. ex. som uppdragstagare eller inom ramen för ett företag där den minderåriga är ägare eller delägare. Åldersgränsen skall gälla även för arbete som en minderårig utför på eget initiativ. Självfallet avses endast yrkesmässigt arbete och inte föreningsverksamhet, idrott eller fritidssysselsättningar av annat slag.

Andra stycket innehåller en undantagsbestämmelse. Den som är yngre än 16 år får under vissa omständigheter utföra lätt arbete. En nyhet i den

här bestämmelsen är att den minderåriga i sådant fall måste ha fyllt 13 år. Detta tillägg är nödvändigt för att Sverige skulle kunna ratificera konventionen. Arbetet skall vara enkelt och ofarligt. Förslaget kommenteras närmare under avsnitt 3.2.

Genom det helt nya *tredje* stycket i paragrafen föreslås ett bemyndigande för regeringen eller efter regeringens bestämmande, ASS, att meddela undantag från den nya 13-årsregeln för vissa typer av arbete. Som framgår av den allmänna motiveringen under avsnitt 3.2 skall det vara fråga om mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå om inte undantag meddelades.

Denna undantagsmöjlighet skall vara hårt kringskuren. De arbetsuppgifter som skall kunna tillåtas enligt föreskrifterna skall inte alltför mycket skilja sig från sådana småsysslor som inte räknas som arbete i arbetsmiljölagens mening. Arbetstidsuttaget skall också vara starkt begränsat. Endast vid enstaka tillfällen under ett år bör arbete för en minderårig under 13 år få förekomma.

Det *fjärde* stycket upptar ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bestämmande, ASS att meddela föreskrifter för sådant arbete som kommer att vara tillåtet för minderåriga enligt andra stycket eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av tredje stycket.

3 § *En minderårig får inte anlitas till eller utföra* arbete på sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen kan meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att *en* minderårig anlitas till *eller utför* arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på *den minderåriges* hälsa eller utveckling.

Även den här bestämmelsen, som handlar om farligt arbete, föreslås få ett utvidgat tillämpningsområde. Den har tidigare endast tagit sikte på arbete inom ett anställningsförhållande. Genom förändringar i såväl *första* som *andra stycket* föreslås bestämmelsen nu komma att gälla även då en minderårig anlitas för arbete på annat sätt än som arbetstagare samt då en minderårig självständigt utför arbete i arbetsmiljölagens mening.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen kan föreskriva att vid läkarundersökning, som har föreskrivits med stöd av 2 § *fjärde* stycket eller 3 § andra stycket, skall föras register med uppgifter om de undersökta namn och om undersökningsresultat.

Den föreslagna ändringen är en nödvändig följd av den omredigering som föreslås i 2 §.

5 § Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter om arbetstidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till *eller utför* arbete.

Den föreskriftsrätt rörande arbetstider som föreligger enligt den här bestämmelsen skall enligt förslaget gälla även för minderåriga som anlitas utan att vara arbetstagare samt för minderåriga som självständigt utför arbete.

7 kap. Tillsyn

7 § Yrkesinspektionen äger gentemot den som har skyddsansvar enligt 3 kap. 2 – 10 §§, 5 kap. 3 § första stycket eller 6 § i detta kapitel meddela föreläggande eller förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan yrkesinspektionen sätta ut vite.

Underlåter någon att vidtaga åtgärd som åligger honom enligt föreläggande, får yrkesinspektionen förordna om rättelse på hans bekostnad.

Har föreläggande meddelats beträffande någon åtgärd till vilken det krävs bygglov, rivningslov eller marklov enligt plan- och bygglagen (1987:10) men beviljas inte sådant lov, är föreläggandet förfallet såvitt avser åtgärden.

Denna paragraf ger yrkesinspektionen rätt att rikta föreläggande eller förbud mot vissa personer, som har s. k. skyddsansvar, när det behövs för att arbetsmiljölagstiftningen skall efterlevas.

Genom en ändring i första stycket föreslås yrkesinspektionen få möjlighet att ingripa på detta sätt även gentemot den som har skyddsansvar enligt 5 kap. 3 § första stycket. Föreläggande eller förbud bör i första hand riktas mot arbetsgivare eller annan person som anlitat den minderåriga för arbete. Då en minderårig självständigt – utan att vara anlitad – utför farligt arbete bör föreläggande och förbud kunna riktas direkt till den minderårige. I fall då en minderårig sysselsätts inom ett företag där han är ägare eller delägare bör föreläggande och förbud i första hand riktas till en vuxen person som har ansvar för arbetets utförande och som därigenom får anses ha anlitat den minderårige.

8 kap. Ansvar

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 eller 14 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. anlitar en minderårig i strid mot 5 kap. 2 § första stycket eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket,

2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 3 § andra stycket, 4 eller 5 §,

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov eller begärt undersökningar enligt 7 kap. 3 eller 4 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk.

Det vidgade tillämpningsområdet för minderårigreglerna, som beskrivits i avsnitt 3.3 i den allmänna motiveringen gör det nödvändigt att klargöra

hur det skall vara med straffansvaret. Minderårigreglerna föreslås få tillämpning på arbete som utförs av minderåriga även om de inte är att betrakta som arbetstagare utan anlitas på annat sätt eller utför arbete på eget initiativ.

Som framhållits i avsnitt 3.3 skall straffansvar enligt de nu föreslagna reglerna kunna drabba även den som utan att vara arbetsgivare anlitar en minderårig i strid mot 5 kap. 2 § första stycket. Detsamma bör gälla den som anlitar minderårig i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 5 kap. 2 § tredje och fjärde styckena eller 3 § andra stycket. Detta kommer till uttryck genom en ändring av lagtexten i 8 kap. 2 § *andra stycket 1*. Samtidigt görs en omredigering så att viss text utgår i *andra stycket 2*.

Minderåriga som självständigt utför arbete skall inte kunna drabbas av straffansvar för att de inte iakttagit minderårigregeln i 5 kap. 2 § första stycket. I fall då en minderårig utför arbete inom ramen för ett familjeföretag eller ett annat företag där han är ägare eller delägare torde det oftast vara så att arbetet sker under ledning eller överinseende av den minderåriges föräldrar eller av någon annan vuxen person på sådant sätt att denne får anses ha anlitat den minderåriga. Straffansvar kan då drabba denne.

Såvitt gäller brott mot föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 3 § andra stycket, d. v. s. föreskrifter om farligt arbete föreslås straffansvar kunna drabba även den minderåriga själv. En bestämmelse om brott mot sådana föreskrifter finns – som tidigare – i andra stycket 2. Anlitas den minderåriga av någon annan bör straffansvaret riktas enbart mot denne. I sådana fall torde normalt förutsättningar för åtalesunderlåtelse föreligga såvitt avser den minderåriga själv. För fall då en minderårig självständigt utför farligt arbete kan dock straffansvar för den minderåriga komma i fråga.

Som påpekats under 7 kap. 7 § i specialmotiveringen öppnas genom detta förslag en möjlighet för yrkesinspektionen att ingripa med föreläggande och förbud vid överträdelse av minderårigreglerna om farligt arbete. Det torde i flertalet fall vara ett mera ändamålsenligt tillvägagångssätt än åtal när det gäller att komma till rätta med missförhållanden av detta slag.

9 kap. Överklagande

En rent språklig förändring har gjorts i kapitlets rubrik.

2 § Arbetarskyddsstyrelsens beslut i *ärenden* som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i *ärenden* som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § *tredje och fjärde styckena*, 3 § andra stycket eller 5 §.

Andra beslut som arbetarskyddsstyrelsen i särskilda fall har meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos regeringen genom besvär.

Arbetarskyddsstyrelsens beslut om föreskrifter till allmän efterrättelse får inte överklagas.

Ändringen i *första stycket* föranleds av förändringar i föreskriftsrätten i 5 kap. 2 §.

6 kap. Arbetsmiljön

10 § Bestämmelser om arbetstiden ombord finns i sjöarbetstidslagen (1970: 105).

Bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete *som utförs av arbetstagare* finns i sjömanslagen (1973: 282).

Genom en föreslagen ändring i *andra stycket* markeras att de omnämnda bestämmelserna i sjömanslagen gäller arbete som utförs av arbetstagare.

10 a § *Befälhavaren skall se till att annan än arbetstagare inte anlitas till eller utför fartygsarbete i yrkesmässig verksamhet före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han har fullgjort sin skolplikt.*

Utan hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt fartygsarbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant arbete.

Genom denna nya paragraf föreslås en minimiåldersregel inom sjöfarten även för minderåriga som utför arbete utan att vara anställda. Bestämmelsen har utförligt kommenterats under avsnitt 3.4.

Texten i *första stycket* har utformats så att den innehållsmässigt skall motsvara förbudet mot arbete för minderårig arbetstagare i 5 kap. 2 § arbetsmiljölagen. Även 45 § första stycket sjömanslagen innehåller en 16-årsgräns.

Genom en undantagsregel i *andra stycket* tillåts lätt fartygsarbete i begränsad utsträckning för en minderårig som är över 13 år. Något sådant undantag finns inte i sjömanslagens minderårigregel. Som redovisats under avsnitt 3.4 har texten formulerats så att den innehållsmässigt skall motsvara den föreslagna regeln i 5 kap. 2 § andra stycket arbetsmiljölagen.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter inom det område som undantagsbestämmelsen omfattar.

Som framgår av den allmänna motiveringen under avsnitt 3.4 föreslås här inte någon möjlighet till undantag beträffande minderåriga som inte fyllt 13 år.

11 § Bestämmelserna i 3–9 §§ och 10 a § gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det.

Genom ändringen klargörs att de nu föreslagna nyheterna i 10 a § normalt inte skall gälla utländska fartyg. Detsamma gäller redan flertalet bestämmelser i det här kapitlet i lagen.

7 kap. Allmänna skyldigheter i fråga om arbetsmiljön

3 § Befälhavaren skall särskilt se till att ingen minderårig anlitas till *eller utför* fartygsarbete på ett sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Med minderårig avses i denna lag den som inte har fyllt 18 år.

I linje med den föreslagna regeln i 10 a § föreslås en mindre ändring i *första stycket*.

12 kap. Ansvarsbestämmelser

3 § Till böter döms

1. -----
5a. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 10 a § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 10 a § andra stycket,
12. -----

Genom tillägg av en punkt 5 a skapas en sanktion för brott mot den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 10 a § eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av den bestämmelsen. Ansvaret för att bestämmelsen iakttas läggs på befälhavaren. Inte bara uppsåtligt brott utan även oaktsamhetsbrott kan leda till att denne bestraffas. Påföljden stannar vid böter.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

1. *dels* att godkänna ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete,
2. *dels* att anta förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160),
3. *dels* att anta förslaget till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49).

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av betänkandet (Ds 1989: 1) Minderårigas tillträde till arbetslivet

ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete antogs år 1973.

Konventionen omfattar arbete som barn utför som anställda eller som självständiga företagare. Den innehåller krav på en nedre åldersgräns av 15 år. Det tillåts dock att barn i åldern 13 till 15 år utför lätt arbete under vissa förutsättningar enligt vad som närmare anges av vederbörande nationella myndighet.

Konventionen har inte ratificerats av Sverige.

Frågan om svensk ratificering har behandlats vid ett flertal tillfällen, bl. a. år 1974 då konventionen förelades riksdagen, i samband med tillkomsten av arbetsmiljölagen som trädde i kraft år 1978 och år 1987 då den svenska ILO-kommittén fick regeringens uppdrag att undersöka vilka lagändringar som behövdes för ratificering.

Svenska lagbestämmelser om minderårigas arbete finns främst i arbetsmiljölagen. Lagen innehåller en åldersgräns på 16 år för normalt arbete och uppfyller på denna punkt konventionens krav. Nedanför denna gräns tillåts lätt arbete under vissa förutsättningar. I motsats till konventionen har arbetsmiljölagen inte någon nedre åldersgräns för lätt arbete.

Vidare gäller minderårigbestämmelserna i arbetsmiljölagen i första hand anställda, däremot inte minderåriga som arbetar som företagare eller som medhjälpare i t. ex. familj jordbruk utan anställda.

Bestämmelser om minderåriga arbetstagare finns dessutom i lagen om arbetstid m. m. i husligt arbete (1970: 943) och sjömanslagen (1973: 282).

Arbetsgruppen bedömer att en ratificering av konventionen från svensk sida är angelägen. För att möjliggöra ratificering föreslås följande lagändringar:

1. Arbetsmiljölagens minderårigregler kompletteras med en lägsta åldersgräns för arbete på 13 år. Konventionen ger möjlighet att undanta begränsade kategorier av arbete där det finns betydande tillämpningssvårigheter. Det föreslås att arbetarskyddsstyrelsen bemyndigas föreskriva om sådana undantag.

2. Minderårigreglerna i arbetsmiljölagen görs tillämpliga på minderåriga som arbetar som företagare antingen ensamma eller i yrkesmässig verksamhet som drivs för gemensam räkning, t. ex. familj jordbruk. Det förutsätts att de föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen meddelar om t. ex. arbetstid anpassas så att onödiga problem inte uppstår.

3. I fråga om fartygsarbete införs genom en ändring i fartygssäkerhetslagen en minimiåldersgräns vid 16 år som gäller även arbete som utförs av företagare.

När det gäller husligt arbete föreslår arbetsgruppen att konventionens möjlighet att göra undantag för begränsade kategorier av arbete utnyttjas. I detta avseende föreslås således ingen lagändring.

Några nämnvärda kostnader till följd av förslaget förutses inte.

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds 1989: 1) Minderårigas tillträde till arbetslivet

1 Remissinstanser

Efter sedvanligt remissförfarande har yttrande över betänkandet avgivits av Riksåklagaren (RÅ), Hovrätten för Nedre Norrland, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Socialstyrelsen, Barnmiljörådet (BMR), Statens arbetsgivarverk (SAV), Sjöfartsverket, Skolöverstyrelsen (SÖ), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Arbetarskyddsstyrelsen (ASS), ILO-kommittén, Landstingsförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Småföretagens Riksorganisation (SHIO).

Svenska kommunförbundet och Centralorganisationen SACO/SR har avstått från att avge yttrande.

2 Ratifikation av ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete

Socialstyrelsen, BMR, sjöfartsverket, SÖ och TCO har tillstyrkt ratifikation.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, SAV, AMS, ILO-kommittén, SAF, LRF och SHIO har inte någon erinran mot ratifikation. *RÅ, Hovrätten för nedre Norrland och Landstingsförbundet* har avstått från att yttra sig i denna fråga.

LO har förklarat att organisationen tidigare avstyrkt ratifikation. Med den utformning förslagen i promemorian fått har *LO* dock ändrat inställning. Både ur ett internationellt och ur ett svenskt perspektiv anser *LO* att det är viktigt att det i Sverige skapas regler som överensstämmer med ILO-konventionens bestämmelser och som klart anger under vilka förhållanden minderåriga får arbeta.

Endast *ASS* har ifrågasatt ratifikation.

3 Förslagen till ändringar i arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen

BMR, SÖ, AMS och ILO-kommittén har tillstyrkt förslagen. *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, hovrätten för nedre Norrland, SAV, Landstingsförbundet, LO, TCO och LRF* har inte haft något att erinra.

RÅ har i huvudsak inte haft något att erinra mot förslagen. Såvitt gäller sanktionsreglerna har *RÅ* dock påpekat att vissa ändringar bör göras i ansvarsbestämmelserna i 8 kap. arbetsmiljölagen. Det är nödvändigt för att en straffsanktion skall kunna drabba den som bryter mot den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 6 § arbetsmiljölagen eller mot föreskrifter utfär-

dade enligt den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 2§ tredje stycket. RÅ föreslår att straffbestämmelsen i 8 kap. 2§ andra stycket utvidgas till att gälla även den som bryter mot 5 kap. 6§ eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 5 kap. 2§ tredje stycket.

Socialstyrelsen har ansett förslagen positiva för barn i Sverige. Genom undantags- och dispensmöjligheten i konventionens artikel 4 kommer förslagen enligt *socialstyrelsen* att ge möjlighet till minderåriga att på ett rimligt sätt delta i arbetslivet. *Socialstyrelsen* tillägger att det är viktigt att detta inte försvåras på grund av att tillsynsmyndigheten belastas med ett för stort antal dispensärenden.

ASS har avstyrkt förslaget om införande av en lägsta åldersgräns för arbete vid 13 år. Enligt *ASS* bör det finnas vissa möjligheter för minderåriga under 13 år att ha lättare arbete under t.ex. sommarlovet. Utöver önskemålet om en svensk ratificering av konventionen synes det inte finnas några sakliga skäl för en skärpning av minimiåldern för arbete. *ASS* har påpekat att konventionens artikel 4 endast kan användas i fråga om begränsade kategorier av arbete för vilka speciella eller betydande tillämpningsproblem uppstår. Arbetet med att ta fram en författning med lämpliga undantag kan bli tidsödande.

Såvitt gäller förslaget om att minderårigreglerna i arbetsmiljölagen skall bli tillämpliga på minderåriga som arbetar som företagare har *ASS* tillstyrkt en lagändring. *ASS* har samtidigt pekat på ett kommande behov av omprioriteringar inom tillsynsarbetet.

Rent lagtekniskt har *ASS* föreslagit en justering så att det tydligt framgår att de nytillkommande kategorierna av minderåriga skall jämföras med arbetsgivare vid tillämpningen av 1–5 §§. Detta kan göras genom ett tillägg till 6§ eller ett klagörande uttalande i en specialmotivering till paragrafen. Enligt *ASS* kan det annars finnas risk för misstolkningar vilket är olyckligt bl. a. med hänsyn till att de aktuella bestämmelserna är straffbelagda.

SAF har inget att invända. Från *SAF*'s sida förutsätter man dock att möjligheterna till undantagsbestämmelser och dispenser beträffande 13-årsgränsen utnyttjas så att barn under 13 år har möjlighet att utföra arbete på samma sätt som hittills.

SHIO har ingen erinran men förutsätter att möjligheten till generella undantag och individuella dispenser utnyttjas.

4 Förslagen till ändringar i fartygssäkerhetslagen

Endast *sjöfartsverket* och *ILO-kommittén* har framfört invändningar mot förslaget.

Sjöfartsverket tillstyrker att en regel om minimiålder för fartygsarbete som utförs av personer i företagarrställning tas in i fartygssäkerhetslagen. Enligt *sjöfartsverket* bör dock vissa omformuleringar i förslaget övervägas. Orden "sysselsätts i" i 6 kap. 10§ 3 stycket bör bytas ut mot "utför". Texten i 6 kap. 10§ 4 stycket bör ändras till "Vad som sägs i tredje stycket om fullgjord skolplikt gäller inte arbete som utförs av den som genomgår

utbildning". Med den i betänkandet föreslagna lydelsen skulle även ungdomar som inte fyllt 15 år få utföra fartygsarbete.

Som en följd av ändringarna i 6 kap. 10 § fartygssäkerhetslagen bör 6 kap. 11 § ändras enligt följande "Bestämmelserna i 3–10 §§ gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det."

Såvitt gäller den föreslagna ändringen i 11 kap. 5 § 2 stycket uttrycker sjöfartsverket viss tvekan. Sanktionssystemet med ett föreläggande för befälhavaren och en möjlighet enligt 11 kap. 5 § 3 stycket att låta verkställa åtgärden på befälhavarens bekostnad passar, enligt verket, mindre väl för att beivra överträdelse av en minimiåldersregel än för att rätta till brister som avser fartyget. Vidare kommer överträdelsen in under den höga straffsatsen i 12 kap. 1 §. Ett alternativ skulle vara att ej ändra 11 kap. 5 § men i stället föra in en bestämmelse i 12 kap. 3 § om böter för befälhavare som bryter mot 6 kap. 10 § 3 stycket.

ILO-kommittén har anslutit sig till sjöfartsverkets uppfattning om lämplig ordalydelse i 6 kap. 10 § 2 stycket fartygssäkerhetslagen.

7 Övrigt

BMR har framfört önskemål om en ändring i 15 § arbetsmiljöförordningen. Beträffande arbetsställen utan anställda gäller enligt den bestämmelsen att inspektionsbesök skall ske endast på begäran eller om det finns särskild anledning därtill. *BMR* ser med oro på en så kortsiktig ekonomisk syn på arbetsmiljön och framhåller vikten av att förebygga skador framför allt bland lantbrukarbarn.

Sjöfartsverket har påpekat bl. a.

att regler torde saknas om förteckning över minderårig personal på fiskefartyg varför artikel 4 eventuellt kan behöva åberopas i detta sammanhang.

att *ILO-kommittén* i yttrande 1987–05–14 beträffande tolkningen av artikel 6 nämnt att det i arbetsdomstolen förekommit mål där domstolen bedömt elever (dock över 14 år) som arbetstagare när de fullgjort en del av sin utbildning i form av anpassad studiegång förlagd till företag eller i form av företagsförlagd kurs.

samt att en ändring bör göras i översättningen av konventionstexten. Ordet "specify" bör i detta sammanhang inte översättas med ordet "föreskriva".

Convention (No 138) concerning minimum age for admission to employment

The General Conference of the International Labour Organisation.

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office, and having met in its Fifty-eighth Session on 6 June 1973, and

Having decided upon the adoption of certain proposals with regard to minimum age for admission to employment, which is the fourth item on the agenda of the session, and

Noting the terms of the Minimum Age (Industry) Convention, 1919, the Minimum Age (Sea) Convention, 1920, the Minimum Age (Agriculture) Convention, 1921, the minimum Age (Trimmers and Stokers) Convention, 1921, the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention, 1932, the Minimum Age (Sea) Convention (Revised), 1936, the Minimum Age (Industry) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Fishermen) Convention, 1959, and the Minimum Age (Underground Work) Convention, 1965, and

Considering that the time has come to establish a general instrument on the subject, which would gradually replace the existing ones applicable to limited economic sectors, with a view to achieving the total abolition of child labour, and

Having determined that this instrument shall take the form of an international Convention,

adopts this twenty-sixth day of June of the year one thousand nine hundred and seventy-three the following Convention, which may be cited as the Minimum Age Convention, 1973:

Konvention (Nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för internationella arbetsbyrån sammankallats till Genève och där samlats till sitt femtioåttonde möte den 6 juni 1973, och

som beslutat antaga vissa förslag angående minimiålder för tillträde till arbete, vilken fråga utgör den fjärde punkten på sammanträdet's dagordning, och

som beaktar bestämmelserna i konventionen om minimiålder i industriellt arbete (1919), konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (1920), konventionen om minimiålder inom jordbruket (1921), konventionen om minimiålder för äldre och kollämpare (1921), konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (1932), konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (reviderad 1936), konventionen om minimiålder i industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i arbete inom fisket (1959) och konventionen om minimiålder i arbete under jord (1965), och

som anser att tiden är inne att upprätta ett allmänt instrument i denna fråga, vilket successivt skulle ersätta de nu gällande instrument, som hänför sig till begränsade ekonomiska sektorer, i syfte att åstadkomma ett fullständigt avskaffande av barnarbete, och

som har beslutat att detta instrument skall taga formen av en internationell konvention,

antager denna den tjugosjätte dagen i juni månad år nittonhundra-sjuttio-tre följande konvention, som kan benämnas konventionen om minimiålder, 1973.

Article 1

Each Member for which this Convention is in force undertakes to pursue a national policy designed to ensure the effective abolition of child labour and to raise progressively the minimum age for admission to employment or work to a level consistent with the fullest physical and mental development of young persons.

Article 2

1. Each Member which ratifies this Convention shall specify, in a declaration appended to its ratification, a minimum age for admission to employment or work within its territory and on means of transport registered in its territory; subject to Articles 4 to 8 of this Convention, no one under that age shall be admitted to employment or work in any occupation.

2. Each Member which has ratified this Convention may subsequently notify the Director-General of the International Labour Office, by further declarations, that it specifies a minimum age higher than that previously specified.

3. The minimum age specified in pursuance of paragraph 1 of this Article shall not be less than the age of completion of compulsory schooling and, in any case, shall not be less than 15 years.

4. Notwithstanding the provisions of paragraph 3 of this Article, a Member whose economy and educational facilities are insufficiently developed may, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, initially specify a minimum age of 14 years.

5. Each Member which has specified a minimum age of 14 years in pursuance of the provisions of the preceding paragraph shall include in its reports on the application of this Convention submitted under article 22 of the Constitution of the International Labour Organisation a statement -

(a) that its reason for doing so subsists; or

Artikel 1

Varje medlemsstat, för vilken denna konvention gäller, förbinder sig att inom sitt eget land fullfölja en politik som syftar till att säkerställa ett effektivt avskaffande av barnarbete och att successivt höja minimiåldern för tillträde till anställning eller arbete till en nivå som gör det möjligt för ungdomar att uppnå full fysisk och psykisk utveckling.

Artikel 2

1. Varje medlemsstat, som ratificerar denna konvention, skall i en till ratifikationshandlingen fogad deklaration ange en minimiålder för tillträde till anställning eller arbete inom dess territorium och på transportmedel registrerade inom dess territorium; med undantag för vad som sägs i artiklarna 4–8 i denna konvention skall ingen under denna ålder ges tillträde till anställning eller arbete inom något yrke.

2. Varje medlemsstat som ratificerar denna konvention kan genom en efterföljande deklaration underrätta internationella arbetsbyråns generaldirektör om att medlemsstaten fastställer en högre minimiålder än den tidigare angivna.

3. Den minimiålder som anges i enlighet med mom. 1 i denna artikel skall ej vara lägre än åldern för avslutande av obligatorisk skolgång och i intet fall lägre än 15 år.

4. Utan hinder av bestämmelserna i mom. 3 i denna artikel kan medlemsstat, vars näringsliv och utbildningssystem är otillräckligt utvecklade, efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, till en början fastställa en minimiålder av 14 år.

5. Varje medlemsstat, som har fastställt en minimiålder av 14 år i enlighet med bestämmelserna i föregående punkt, skall i sina rapporter om denna konventionstillämpning, vilka avges enligt artikel 22 i internationella arbetsorganisationens stadga, förklara

a) antingen att motivet för dess beslut alltjämt äger giltighet;

(b) that it renounces its right to avail itself of the provisions in question as from a stated date.

Article 3

1. The minimum age for admission to any type of employment or work which by its nature or the circumstances in which it is carried out is likely to jeopardise the health, safety or morals of young persons shall not be less than 18 years.

2. The types of employment or work to which paragraph 1 of this Article applies shall be determined by national laws or regulations or by the competent authority, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist.

3. Notwithstanding the provisions of paragraph 1 of this Article, national laws or regulations or the competent authority may, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, authorise employment or work as from the age of 16 years on condition that the health, safety and morals of the young persons concerned are fully protected and that the young persons have received adequate specific instruction or vocational training in the relevant branch of activity.

Article 4

1. In so far as necessary, the competent authority, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, may exclude from the application of this Convention limited categories of employment or work in respect of which special and substantial problems of application arise.

2. Each Member which ratifies this Convention shall list in its first report on the application of the Convention submitted under article 22 of the Constitution of the International Labour Organisation any categories which may have been excluded in pursuance of paragraph 1 of this Article, giving the reasons for such exclusion, and shall state in

b) eller att medlemsstaten från och med en angiven dag avstår från att begagna sig av ifrågavarande bestämmelser.

Artikel 3

1. Minimiåldern för tillträde till varje typ av anställning eller arbete, som på grund av sin art eller de omständigheter varunder det utförs medför risk för ungdomars hälsa, säkerhet eller vandel, skall ej understiga 18 år.

2. De typer av anställning eller arbete på vilka mom. 1 i denna artikel är tillämplig skall bestämmas genom nationell lagstiftning eller av vederbörande myndighet efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns.

3. Utan hinder av bestämmelserna i mom. 1 i denna artikel kan den nationella lagstiftningen eller vederbörande myndighet, efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, medge att minderåriga från 16 års ålder får ta anställning eller arbete under förutsättning att deras hälsa, säkerhet och vandel inte på minsta sätt äventyras och att de erhåller fullgod särskild instruktion eller yrkesutbildning i ifrågavarande näringsgren.

Artikel 4

1. När så är nödvändigt kan vederbörande myndighet, efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, från tillämpningen av denna konvention undanta begränsade kategorier av anställning eller arbete, för vilka speciella och betydande tillämpningsproblem uppstår.

2. Varje medlemsstat som ratificerar denna konvention skall i den första rapport om konventionens tillämpning, som avges enligt artikel 22 i internationella arbetsorganisationens stadga, ange de kategorier av anställning eller arbete, som kan ha undantagits i enlighet med mom. 1 i denna artikel, och anföra skälen för sådant undantagande samt

subsequent reports the position of its law and practice in respect of the categories excluded and the extent to which effect has been given or is proposed to be given to the Convention in respect of such categories.

3. Employment or work covered by Article 3 of this Convention shall not be excluded from the application of the Convention in pursuance of this Article.

Article 5

1. A Member whose economy and administrative facilities are insufficiently developed may, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, initially limit the scope of application of this Convention.

2. Each Member which avails itself of the provisions of paragraph 1 of this Article shall specify, in a declaration appended to its ratification, the branches of economic activity or types of undertakings to which it will apply the provisions of the Convention.

3. The provisions of the Convention shall be applicable as a minimum to the following: mining and quarrying; manufacturing; construction; electricity, gas and water; sanitary service; transport, storage and communication; and plantations and other agricultural undertakings mainly producing for commercial purposes, but excluding family and small-scale holdings producing for local consumption and not regularly employing hired workers.

4. Any Member which has limited the scope of application of this Convention in pursuance of this Article -

(a) shall indicate in its reports under article 22 of the Constitution of the International Labour Organisation the general position as regards the employment or work of young persons and children in the branches of activity which are excluded from the scope of application of this Convention and any progress which may have been made towards wider application of the provisions of the Convention;

skall i efterföljande rapporter redogöra för gällande lagstiftning och praxis med avseende på de undantagna kategorierna och för den omfattning vari konventionen har gjorts tillämplig eller avses att göras tillämplig i fråga om sådana kategorier.

3. Anställning eller arbete som avses i artikel 3 i denna konvention får inte undantas från konventionens tillämpning med stöd av denna artikel.

Artikel 5

1. En medlemsstat vars näringsliv och administrativa system är otillräckligt utvecklade kan, efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, till en början begränsa denna konventions tillämpningsområde.

2. Varje medlemsstat, som begagnar sig av bestämmelserna i mom. 1 i denna artikel, skall i en vid ratifikationshandlingen fogad deklaration ange de grenar av ekonomisk verksamhet eller de typer av företag på vilka den avser att tillämpa konventionens bestämmelser.

3. Denna konventions tillämpningsområde skall omfatta åtminstone: gruvor och mineralbrott; tillverkningsindustri; byggnads- och anläggningsverksamhet; el-, gas- och vattenverk; sanitära anordningar; transport, lager och kommunikationer; plantager och andra jordbruksföretag, som huvudsakligen producerar för avsalu, med undantag av familjeföretag och småbruk, som producerar för den lokala marknaden och där lönearbetare inte regelbundet är anställda.

4. Varje medlemsstat, som har begränsat denna konventions tillämpningsområde i enlighet med denna artikel,

a) skall i sina rapporter enligt artikel 22 i internationella arbetsorganisationens stadga ange det allmänna läget i fråga om barns och minderårigas anställning och arbete i de näringsgrenar som är uteslutna från denna konventions tillämpningsområde ävensom de framsteg som gjorts i riktning mot en vidgad tillämpning av konventionens bestämmelser;

(b) may at any time formally extend the scope of application by a declaration addressed to the Director-General of the International Labour Office.

Article 6

This Convention does not apply to work done by children and young persons in schools for general, vocational or technical education or in other training institutions, or to work done by persons at least 14 years of age in undertakings, where such work is carried out in accordance with conditions prescribed by the competent authority, after consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, and is an integral part of -

(a) a course of education or training for which a school or training institution is primarily responsible;

(b) a programme of training mainly or entirely in an undertaking, which programme has been approved by the competent authority; or

(c) a programme of guidance or orientation designed to facilitate the choice of an occupation or of a line of training.

Article 7

1. National laws or regulations may permit the employment or work of persons 13 to 15 years of age on light work which is -

(a) not likely to be harmful to their health or development; and

(b) not such as to prejudice their attendance at school, their participation in vocational orientation or training programmes approved by the competent authority or their capacity to benefit from the instruction received.

2. National laws or regulations may also permit the employment or work of persons who are at least 15 years of age but have not yet completed their compulsory schooling on work which meets the requirements set forth in subparagraphs (a) and (b) of paragraph 1 of this Article.

b) kan vid valfri tidpunkt i vederbörlig ordning vidga tillämpningsområdet genom en till internationella arbetsbyråns generaldirektör ställd deklARATION.

Artikel 6

Denna konvention är inte tillämplig på arbete som utförs av barn och ungdomar i skolor för allmän utbildning, yrkesutbildning eller teknisk utbildning eller i andra utbildningsanstalter eller på arbete som utförs av person som fyllt minst 14 år inom företag, där sådant arbete utförs i överensstämmelse med av vederbörande myndighet fastställda normer, efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, och utgör en integrerande del av:

a) en undervisnings- eller utbildningskurs för vilken en skola eller utbildningsanstalt i första hand bär ansvaret;

b) ett program för utbildning huvudsakligen eller helt inom ett företag, vilket program har godkänts av vederbörande myndighet; eller

c) ett orienteringsprogram avsett att underlätta valet av yrke eller utbildningslinje.

Artikel 7

1. Den nationella lagstiftningen kan tillåta att personer i åldern 13–15 år sysselsätts i lätt arbete som

a) inte är ägnat att skadligt inverka på deras hälsa eller utveckling; och

b) inte är ägnat att inverka menligt på deras skolgång, deras deltagande i program för yrkesorientering eller yrkesutbildning, som godkänts av vederbörande myndighet, eller deras förmåga att tillgodogöra sig den erhållna undervisningen.

2. Den nationella lagstiftningen kan också tillåta att personer, som är minst 15 år gamla men som ännu inte fullgjort sin skolplikt, sysselsätts eller arbetar med uppgifter som fyller i a) och b) i mom. 1 av denna artikel angivna krav.

3. The competent authority shall determine the activities in which employment or work may be permitted under paragraphs 1 and 2 of this Article and shall prescribe the number of hours during which and the conditions in which such employment or work may be undertaken.

4. Notwithstanding the provisions of paragraphs 1 and 2 of this Article, a Member which has availed itself of the provisions of paragraph 4 of Article 2 may, for as long as it continues to do so, substitute the ages 12 and 14 for the ages 13 and 15 in paragraph 1 and the age 14 for the age 15 in paragraph 2 of this Article.

Article 8

1. After consultation with the organisations of employers and workers concerned, where such exist, the competent authority may, by permits granted in individual cases, allow exceptions to the prohibition of employment or work provided for in Article 2 of this Convention, for such purposes as participation in artistic performances.

2. Permits so granted shall limit the number of hours during which and prescribe the conditions in which employment or work is allowed.

Article 9

1. All necessary measures, including the provision of appropriate penalties, shall be taken by the competent authority to ensure the effective enforcement of the provisions of this Convention.

2. National laws or regulations or the competent authority shall define the persons responsible for compliance with the provisions giving effect to the Convention.

3. National laws or regulations or the competent authority shall prescribe the registers or other documents which shall be kept and made available by the employer; such registers or documents shall contain the names and ages or dates of birth, duly certified

3. Vederbörande myndighet skall bestämma de slag av verksamhet, inom vilka anställning eller arbete kan tillåtas i enlighet med mom. 1 och 2 i denna artikel, och skall föreskriva det antal timmar och de förhållanden varunder sådan anställning eller sådant arbete får äga rum.

4. Utan hinder av bestämmelserna i mom. 1 och 2 i denna artikel kan en medlemsstat som begagnar sig av bestämmelserna i mom. 4 i artikel 2, så länge medlemmen fortsätter därmed, utbyta åldersgränserna 13 och 15 mot 12 och 14 i mom. 1 samt åldersgränsen 15 mot 14 i mom. 2 i denna artikel.

Artikel 8

1. Efter samråd med berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, där sådana finns, får vederbörande myndighet genom tillstånd i enskilda fall medge undantag från det i artikel 2 i denna konvention stadgade förbudet mot anställning eller arbete, då det gäller sådana ändamål som deltagande i artistuppträdanden.

2. Sålunda givna tillstånd skall begränsa det antal timmar och föreskriva de förhållanden, varunder anställning eller arbete tillåts.

Artikel 9

1. Alla erforderliga åtgärder, inbegripet lämpliga sanktioner, skall av vederbörande myndighet vidtas för att säkerställa en effektiv efterlevnad av bestämmelserna i denna konvention.

2. Den nationella lagstiftningen eller vederbörande myndighet skall ange vilka personer som är ansvariga för att bestämmelserna i denna konvention efterlevs.

3. Den nationella lagstiftningen eller vederbörande myndighet skall föreskriva vilka register eller andra handlingar som arbetsgivaren skall föra och hålla tillgängliga; sådana register eller handlingar skall innehålla uppgifter om namn och ålder eller födelsedata,

wherever possible, of persons whom he employs or who work for him and who are less than 18 years of age.

Article 10

1. This Convention revises, on the terms set forth in this Article, the Minimum Age (Industry) Convention, 1919, the Minimum Age (Sea) Convention, 1920, the Minimum Age (Agriculture) Convention, 1921, the Minimum Age (Trimmers and Stokers) Convention, 1921, the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention, 1932, the Minimum Age (Sea) Convention (Revised), 1936, the Minimum Age (Industry) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Fishermen) Convention, 1959, and the Minimum Age (Underground Work) Convention, 1965.

2. The coming into force of this Convention shall not close the Minimum Age (Sea) Convention (Revised), 1936, the Minimum Age (Industry) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention (Revised), 1937, the Minimum Age (Fishermen) Convention, 1959, or the Minimum Age (Underground Work) Convention, 1965, to further ratification.

3. The Minimum Age (Industry) Convention, 1919, the Minimum Age (Sea) Convention, 1920, the Minimum Age (Agriculture) Convention, 1921, and the Minimum Age (Trimmers and Stokers) Convention, 1921, shall be closed to further ratification when all the parties thereto have consented to such closing by ratification of this Convention or by a declaration communicated to the Director-General of the International Labour Office.

4. When the obligations of this Convention are accepted -

(a) by a Member which is a party to the Minimum Age (Industry) Convention (Revised), 1937, and a minimum age of not less

om möjligt vederbörligen styrkta, beträffande de personer som han anställer eller som arbetar för honom och som är under 18 år.

Artikel 10

1. Denna konvention reviderar på sätt, som anges i denna artikel, konventionen om minimiålder i industriellt arbete (1919), konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (1920), konventionen om minimiålder inom jordbruket (1921), konventionen om minimiålder för eldare och kollämpare (1921), konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (1932), konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (reviderad 1936), konventionen om minimiålder i industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i arbete inom fisket (1959) och konventionen om minimiålder i arbete under jord (1965).

2. Ikraftträdandet av denna konvention skall inte utgöra hinder för fortsatt ratificering av konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (reviderad 1936), konventionen om minimiålder i industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (reviderad 1937), konventionen om minimiålder i arbete inom fisket (1959) eller konventionen om minimiålder i arbete under jord (1965).

3. Konventionen om minimiålder i industriellt arbete (1919), konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (1920), konventionen om minimiålder inom jordbruket (1921) och konventionen om minimiålder för eldare och kollämpare (1921) skall vara stängda för fortsatt ratificering, när alla medlemsstater, som anslutit sig till dessa konventioner, har medgivit detta genom att ratificera denna konvention eller genom en förklaring avgiven till internationella arbetsbyråns generaldirektör.

4. När förpliktelserna enligt denna konvention har godtagits

a) av en medlemsstat, som anslutit sig till konventionen om minimiålder i industriellt arbete (reviderad 1937) och en minimiålder

than 15 years is specified in pursuance of Article 2 of this Convention, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

(b) in respect of non-industrial employment as defined in the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention, 1932, by a Member which is a party to that Convention, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

(c) in respect of non-industrial employment as defined in the Minimum Age (Non-Industrial Employment) Convention (Revised), 1937, by a Member which is a party to that Convention, and a minimum age of not less than 15 years is specified in pursuance of Article 2 of this Convention, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

(d) in respect of maritime employment, by a Member which is a party to the Minimum Age (Sea) Convention (Revised), 1936, and a minimum age of not less than 15 years is specified in pursuance of Article 2 of this Convention or the Member specifies that Article 3 of this Convention applies to maritime employment, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

(e) in respect of employment in maritime fishing, by a Member which is a party to the Minimum Age (Fishermen) Convention, 1959, and a minimum age of not less than 15 years is specified in pursuance of Article 2 of this Convention or the Member specifies that Article 3 of this Convention applies to employment in maritime fishing, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

(f) by a Member which is a party to the Minimum Age (Underground Work) Convention, 1965, and a minimum age of not less than the age specified in pursuance of that Convention is specified in pursuance of Article 2 of this Convention or the member specifies that such an age applies to employment underground in mines in virtue of Article 3 of this Convention, this shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of that Convention,

ej understigande 15 år fastställs i enlighet med artikel 2 i denna konvention, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av förstnämnda konvention,

b) i fråga om icke-industriellt arbete, såsom det definieras i konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (1932), av en medlemsstat som anslutit sig till nämnda konvention, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av samma konvention,

c) i fråga om icke-industriellt arbete, såsom det definieras i konventionen om minimiålder i icke-industriellt arbete (reviderad 1937), av en medlemsstat, som anslutit sig till nämnda konvention, och en minimiålder ej understigande 15 år fastställs i enlighet med artikel 2 i denna konvention, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av förstnämnda konvention,

d) i fråga om arbete till sjöss av en medlemsstat, som anslutit sig till konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (reviderad 1936), och en minimiålder ej understigande 15 år fastställs i enlighet med artikel 2 i denna konvention eller medlemsstaten föreskriver att artikel 3 i denna konvention skall vara tillämplig på arbete till sjöss, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av förstnämnda konvention,

e) i fråga om arbete i havsfiske av en medlemsstat, som anslutit sig till konventionen om minimiålder i arbete inom fisket (1959), och en minimiålder ej understigande 15 år fastställs i enlighet med artikel 2 i denna konvention eller medlemsstaten föreskriver att artikel 3 i denna konvention skall vara tillämplig på arbete i havsfiske, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av förstnämnda konvention,

f) av en medlemsstat, som anslutit sig till konventionen om minimiålder i arbete under jord (1965), och en minimiålder, som ej understiger den ålder som fastställts i enlighet med sagda konvention, fastställs i enlighet med artikel 2 i denna konvention eller medlemsstaten föreskriver att en sådan ålder skall vara tillämplig på arbete under jord i enlighet med artikel 3 i denna konvention, skall detta i sig innefatta omedelbar uppsägning av förstnämnda konvention,

if and when this Convention shall have come into force.

5. Acceptance of the obligations of this Convention -

(a) shall involve the denunciation of the Minimum Age (Industry) Convention, 1919, in accordance with Article 12 thereof,

(b) in respect of agriculture shall involve the denunciation of the Minimum Age (Agriculture) Convention, 1921, in accordance with Article 9 thereof,

(c) in respect of maritime employment shall involve the denunciation of the Minimum Age (Sea) Convention, 1920, in accordance with Article 10 thereof, and of the Minimum Age (Trimmers and Stokers) Convention, 1921, in accordance with Article 12 thereof,

if and when this Convention shall have come into force.

Article 11

The formal ratifications of this Convention shall be communicated to the Director-General of the International Labour Office for registration.

Article 12

1. This Convention shall be binding only upon those Members of the International Labour Organisation whose ratifications have been registered with the Director-General.

2. It shall come into force twelve months after the date on which the ratifications of two Members have been registered with the Director-General.

3. Thereafter, this Convention shall come into force for any Member twelve months after the date on which its ratification has been registered.

Article 13

1. A Member which has ratified this Convention may denounce it after the expiration of ten years from the date on which the Convention first comes into force, by an act com-

för såvitt denna konvention har trätt i kraft.

5. Godtagande av förpliktelserna enligt denna konvention

a) skall medföra uppsägning av konventionen om minimiålder i industriellt arbete (1919) i enlighet med artikel 12 däri,

b) i fråga om jordbruket skall medföra uppsägning av konventionen om minimiålder inom jordbruket (1921) i enlighet med artikel 9 däri,

c) i fråga om arbete till sjöss skall medföra uppsägning av dels konventionen om minimiålder i arbete till sjöss (1920) i enlighet med artikel 10 däri och dels av konventionen om minimiålder för eldare och kollämpare (1921) i enlighet med artikel 12 däri,

för såvitt denna konvention har trätt i kraft.

Artikel 11

De officiella ratifikationerna av denna konvention skall delges internationella arbetsbyråns generaldirektör och registreras av honom.

Artikel 12

1. Denna konvention är bindande endast för de medlemmar av internationella arbetsorganisationen vilkas ratifikationer registrerats hos generaldirektören.

2. Den träder i kraft tolv månader efter det att ratifikationer från två medlemsstater har registrerats hos generaldirektören.

3. Därefter träder denna konvention i kraft för varje medlemsstat tolv månader efter den dag, då dess ratifikation registrerats.

Artikel 13

1. En medlemsstat som ratificerar denna konvention kan, sedan tio år förflutit från den tidpunkt då konventionen först trädde i kraft, uppsäga densamma genom skrivelse

municated to the Director-General of the International Labour Office for registration. Such denunciation shall not take effect until one year after the date on which it is registered.

2. Each Member which has ratified this Convention and which does not, within the year following the expiration of the period of ten years mentioned in the preceding paragraph, exercise the right of denunciation provided for in this Article, will be bound for another period of ten years and, thereafter, may denounce this Convention at the expiration of each period of ten years under the terms provided for in this Article.

Article 14

1. The Director-General of the International Labour Office shall notify all Members of the International Labour Organisation of the registration of all ratifications and denunciations communicated to him by the Members of the Organisation.

2. When notifying the Members of the Organisation of the registration of the second ratification communicated to him, the Director-General shall draw the attention of the Members of the Organisation to the date upon which the Convention will come into force.

Article 15

The Director-General of the International Labour Office shall communicate to the Secretary-General of the United Nations for registration in accordance with Article 102 of the Charter of the United Nations full particulars of all ratifications and acts of denunciation registered by him in accordance with the provisions of the preceding Articles.

Article 16

At such times as it may consider necessary the Governing Body of the International Labour Office shall present to the General Conference a report on the working of this Con-

som delges internationella arbetsbyråns generaldirektör för registrering. Uppsägningen träder ej i kraft förrän ett år efter det den registrerats.

2. Varje medlemsstat, som ratificerar denna konvention och icke inom ett år efter utgången av den i föregående moment nämnda tioårsperioden gör bruk av den uppsägningsrätt som medges i denna artikel, skall vara bunden för en ny period av tio år och kan därefter på de i denna artikel föreskrivna villkoren uppsäga konventionen vid utgången av varje tioårsperiod.

Artikel 14

1. Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall underrätta samtliga medlemmar av internationella arbetsorganisationen om registreringen av alla ratifikationer och uppsägningar, som delgivits honom av organisationens medlemmar.

2. När generaldirektören underrättar organisationens medlemmar om registreringen av den andra ratifikationen i ordningen, som delgivits honom, skall han fästa medlemmarnas uppmärksamhet på den dag då konventionen kommer att träda i kraft.

Artikel 15

Internationella arbetsbyråns generaldirektör skall för registrering jämlikt artikel 102 av Förenta nationernas stadga lämna Förenta nationernas generalsekreterare fullständiga upplysningar om varje ratifikation och uppsägning, som registrerats av honom enligt bestämmelserna i föregående artiklar.

Artikel 16

Närhelst internationella arbetsbyråns styrelse finner det erforderligt skall styrelsen förelägga internationella arbetsorganisationens allmänna konferens en redogörelse för kon-

vention and shall examine the desirability of placing on the agenda of the Conference the question of its revision in whole or in part.

Article 17

1. Should the Conference adopt a new Convention revising this Convention in whole or in part, then, unless the new Convention otherwise provides -

(a) the ratification by a Member of the new revising Convention shall **ipso jure** involve the immediate denunciation of this Convention, notwithstanding the provisions of Article 10 above, if and when the new revising Convention shall have come into force;

(b) as from the date when the new revising Convention comes into force this Convention shall cease to be open to ratification by the Members.

2. This Convention shall in any case remain in force in its actual form and content for those Members which have ratified it but have not ratified the revising Convention.

Article 18

The English and French versions of the text of this Convention are equally authoritative.

ventionens tillämpning och överväga om det finns skäl att på konferensens dagordning uppföra frågan om dess revision, helt eller delvis.

Artikel 17

1. Om konferensen antager en ny konvention, varigenom förevarande konvention helt eller delvis revideras, och den nya konventionen ej föreskriver annat,

a) skall, utan hinder av bestämmelserna i artikel 10, en medlems ratifikation av den nya konventionen i sig innefatta omedelbar uppsägning av förevarande konvention, under förutsättning att den nya konventionen trätt i kraft;

b) skall från den dag, då den nya konventionen träder i kraft, förevarande konvention icke längre kunna ratificeras av medlemsstaterna.

2. Förevarande konvention skall likväl förbli gällande till form och innehåll för de medlemsstater som ratificerat densamma men icke ratificerat den nya konvention, varigenom förevarande konvention revideras.

Artikel 18

De engelska och franska texterna till denna konvention skall ha lika vitsord.

Recommendation (No.146) concerning minimum age for admission to employment

The General Conference of the International Labour Organisation,

Having been convened at Geneva by the Governing Body of the International Labour Office, and having met in its Fifty-eighth Session on 6 June 1973, and

Recognising that the effective abolition of child labour and the progressive raising of the minimum age for admission to employment constitute only one aspect of the protection and advancement of children and young persons, and

Noting the concern of the whole United Nations system with such protection and advancement, and

Having adopted the Minimum Age Convention, 1973, and

Desirous to define further certain elements of policy which are the concern of the International Labour Organisation, and

Having decided upon the adoption of certain proposals regarding minimum age for admission to employment, which is the fourth item on the agenda of the session, and Having determined that these proposals shall take the form of a Recommendation supplementing the Minimum Age Convention, 1973,

adopts this twenty-sixth day of June of the year one thousand nine hundred and seventy-three the following Recommendation, which may be cited as the Minimum Age Recommendation, 1973:

1. National Policy

1. To ensure the success of the national policy provided for in Article 1 of the Minimum Age Convention, 1973, high priority should be given to planning for and meeting the needs of children and youth in national development policies and programmes and to the progressive extension of the inter-related measures necessary to provide the best

Rekommendation (Nr 146) om minimiålder för tillträde till arbete

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens,

vilken av styrelsen för internationella arbetsbyrå sammankallats till Genève och där samlats till sitt femtioåttonde möte den 6 juni 1973, och

som konstaterar att det effektiva avskaffandet av barnarbetet och det successiva höjandet av minimiåldern för tillträde till arbete endast utgör en aspekt av skyddet för barn och ungdomar samt främjandet av deras utveckling, och

som beaktar intresset inom hela Förenta nationernas system för detta skydd och denna utveckling, och

som antagit konventionen om minimiålder, 1973, och

som önskar ytterligare fastställa vissa riktlinjer för åtgärder som är av intresse för internationella arbetsorganisationen, och

som beslutat antaga vissa förslag rörande minimiålder för tillträde till arbete, vilken fråga utgör den fjärde punkten på sammanträdets dagordning, och

som beslutat att dessa förslag skall taga formen av en rekommendation som kompletterar konventionen om minimiålder, 1973, antager denna den tjugosjätte dagen i juni månad år nittionhundrasjuttio tre följande rekommendation, som kan benämnas rekommendationen om minimiålder, 1973.

1. Nationell politik

1. För att säkerställa en framgångsrik nationell politik i enlighet med artikel 1 i konventionen om minimiålder, 1973, bör åtgärder och program för nationell utveckling ge hög prioritet åt planering för och tillgodo-seende av barns och ungdomars behov och åt ett successivt vidgande av samordnade åtgärder som erfordras för att åstadkomma

possible conditions of physical and mental growth for children and young persons.

2. In this connection special attention should be given to such areas of planning and policy as the following:

(a) firm national commitment to full employment, in accordance with the Employment Policy Convention and Recommendation, 1964, and the taking of measures designed to promote employment-oriented development in rural and urban areas;

(b) the progressive extension of other economic and social measures to alleviate poverty wherever it exists and to ensure family living standards and income which are such as to make it unnecessary to have recourse to the economic activity of children;

(c) the development and progressive extension, without any discrimination, of social security and family welfare measures aimed at ensuring child maintenance, including children's allowances;

(d) the development and progressive extension of adequate facilities for education and vocational orientation and training appropriate in form and content to the needs of the children and young persons concerned;

(e) the development and progressive extension of appropriate facilities for the protection and welfare of children and young persons, including employed young persons, and for the promotion of their development.

3. Particular account should as necessary be taken of the needs of children and young persons who do not have families or do not live with their own families and of migrant children and young persons who live and travel with their families. Measures taken to that end should include the provision of fellowships and vocational training.

4. Full-time attendance at school or participation in approved vocational orientation or training programmes should be required and effectively ensured up to an age at least equal to that specified for admission to employment in accordance with Article 2 of the Minimum Age Convention, 1973.

bästa möjliga förutsättningar för barns och ungdomars fysiska och psykiska utveckling.

2. I detta sammanhang bör särskild uppmärksamhet ägnas åt sådana områden för planering och åtgärder som:

a) fasta nationella åtaganden i fråga om full sysselsättning i överensstämmelse med konventionen och rekommendationen om sysselsättningspolitik, 1964, och vidtagande av åtgärder som är ägnade att främja en sysselsättningsorienterad utveckling på landsbygden och i städerna;

b) ett successivt vidgande av andra ekonomiska och sociala åtgärder för att lindra fattigdomen varhelst den förekommer och för att tillförsäkra familjerna en sådan levnadsstandard och inkomst att barnen inte behöver utföra förvärsarbete;

c) utveckling och successiv utbyggnad utan någon diskriminering av åtgärder för social trygghet och för familjens välfärd i syfte att trygga barnens livsuppehälle, inbegripet barnbidrag;

d) utveckling och successiv utbyggnad av lämpliga anordningar för undervisning, yrkesvägledning och yrkesutbildning, som till form och innehåll är anpassade till berörda barns och ungdomars behov;

e) utveckling och successiv utbyggnad av lämpliga anordningar för barns och ungdomars skydd och välfärd (inbegripet förvärsarbetande ungdomar) och för främjande av deras utveckling.

3. Särskild hänsyn bör, där så erfordras, tagas till behoven hos barn och ungdomar, som inte har egen familj eller som inte bor tillsammans med sina egna familjer, och hos migrerande barn och ungdomar, som bor och reser tillsammans med sina familjer. De åtgärder som vidtas i detta syfte bör innefatta tillhandahållande av stipendier och yrkesutbildning.

4. Skolgång på heltid eller deltagande i godkända yrkesorienterings- eller yrkesutbildningsprogram bör krävas och effektivt säkerställas åtminstone fram till en ålder motsvarande den åldersgräns som fastställts för tillträde till arbete i enlighet med artikel 2 i konventionen om minimiålder, 1973.

5. (1) Consideration should be given to measures such as preparatory training, not involving hazards, for types of employment or work in respect of which the minimum age prescribed in accordance with Article 3 of the Minimum Age Convention, 1973, is higher than the age of completion of compulsory full-time schooling.

(2) Analogous measures should be envisaged where the professional exigencies of a particular occupation include a minimum age for admission which is higher than the age of completion of compulsory full-time schooling.

II. Minimum Age

6. The minimum age should be fixed at the same level for all sectors of economic activity.

7. (1) Members should take as their objective the progressive raising to 16 years of the minimum age for admission to employment or work specified in pursuance of Article 2 of the Minimum Age Convention, 1973.

(2) Where the minimum age for employment or work covered by Article 2 of the Minimum Age Convention, 1973, is still below 15 years, urgent steps should be taken to raise it to that level.

8. Where it is not immediately feasible to fix a minimum age for all employment in agriculture and in related activities in rural areas, a minimum age should be fixed at least for employment on plantations and in the other agricultural undertakings referred to in Article 5, paragraph 3, of the Minimum Age Convention, 1973.

III. Hazardous employment or work

9. Where the minimum age for admission to types of employment or work which are likely to jeopardise the health, safety or morals of young persons is still below 18 years, immediate steps should be taken to raise it to that level.

10. (1) In determining the types of employment or work to which Article 3 of the Mini-

5. 1) Det bör finnas anledning överväga sådana åtgärder som förberedande, icke riskfylld utbildning i fråga om typer av anställning eller arbete där den i enlighet med artikel 3 i konventionen om minimiålder, 1973, föreskrivna minimiåldern är högre än åldern vid avslutande av obligatorisk skolgång.

2) Liknande åtgärder bör övervägas, då yrkeskraven inom en viss sysselsättning innefattar en minimiålder för tillträde till arbete som är högre än åldern vid avslutande av obligatorisk skolgång.

II. Minimiålder

6. Samma minimiålder bör fastställas för alla sektorer av ekonomisk verksamhet.

7. 1) Medlemsstaterna bör sträva efter att successivt höja minimiåldern till 16 år för tillträde till anställning eller arbete som fastställts i enlighet med artikel 2 i konventionen om minimiålder, 1973.

2) Där minimiåldern för anställning eller arbete som omfattas av artikel 2 i konventionen om minimiålder, 1973, fortfarande understiger 15 år, bör åtgärder skyndsamt vidtagas för att höja den till denna nivå.

8. Där det ej är möjligt att omedelbart fastställa en minimiålder för all sysselsättning inom jordbruk och angränsande verksamhet på landsbygden, bör en minimiålder fastställas åtminstone för arbete på plantager och inom andra sådana jordbruksföretag som avses i artikel 5 mom. 3 i konventionen om minimiålder, 1973.

III. Riskfyllda anställningar eller arbeten

9. Där minimiåldern för tillträde till typer av anställning eller arbete, som är ägnade att medföra våda för ungdomars hälsa, säkerhet ellerandel, är lägre än 18 år bör omedelbara åtgärder vidtagas för att höja minimiåldern till denna nivå.

10. 1) Vid bestämmandet av de typer av anställning eller arbete, på vilka artikel 3 i

imum Age Convention, 1973, applies, full account should be taken of relevant international labour standards, such as those concerning dangerous substances, agents or processes (including ionising radiations), the lifting of heavy weights and underground work.

(2) The list of the types of employment or work in question should be re-examined periodically and revised as necessary, particularly in the light of advancing scientific and technological knowledge.

11. Where, by reference to Article 5 of the Minimum Age Convention, 1973, a minimum age is not immediately fixed for certain branches of economic activity or types of undertakings, appropriate minimum age provisions should be made applicable therein to types of employment or work presenting hazards for young persons.

IV. Conditions of employment

12. (1) Measures should be taken to ensure that the conditions in which, children and young persons under the age of 18 years are employed or work reach and are maintained at a satisfactory standard. These conditions should be supervised closely.

(2) Measures should likewise be taken to safeguard and supervise the conditions in which children and young persons undergo vocational orientation and training within undertakings, training institutions and schools for vocational or technical education and to formulate standards for their protection and development.

13. (1) In connection with the application of the preceding Paragraph, as well as in giving effect to Article 7, paragraph 3, of the Minimum Age Convention, 1973, special attention should be given to -

(a) the provision of fair remuneration and its protection, bearing in mind the principle of equal pay for equal work;

(b) the strict limitation of the hours spent at work in a day and in a week, and the prohibition of overtime, so as to allow enough time for education and training (including the time needed for homework relat-

konventionen om minimiålder, 1973, skall äga tillämpning, bör all hänsyn tagas till gällande internationella arbetsnormer, till exempel normer som avser skadliga ämnen, agenser eller processer (inbegripet joniserande strålning), lyftande av tunga föremål samt arbete under jord.

2) Förteckningen över ifrågavarande typer av anställning eller arbete bör regelbundet överses och om så befinns nödvändigt revideras, särskilt med hänsyn till nya vetenskapliga och tekniska rön.

11. Där i enlighet med artikel 5 i konventionen om minimiålder, 1973, en minimiålder inte omedelbart fastställs för vissa grenar av ekonomisk verksamhet eller typer av företag, bör lämpliga bestämmelser om minimiålder föreskrivas för dessa grenar i fråga om typer av anställning eller arbete som är riskfyllda för unga personer.

IV. Arbetsförhållanden

12. 1) Åtgärder bör vidtagas för att säkerställa att de förhållanden, varunder barn och ungdomar under 18 år är anställda eller arbetar, når och bibehåller en tillfredsställande standard. Dessa förhållanden bör noggrant övervakas.

2) Åtgärder bör likaledes vidtagas för att säkerställa och övervaka de förhållanden, varunder barn och ungdomar erhåller yrkesorientering och yrkesutbildning inom företag, utbildningsinstitutioner och skolor för yrkesutbildning eller teknisk utbildning samt för att fastställa normer i fråga om dessa barns och ungdomars skydd och utveckling.

13. 1) I samband med tillämpningen av föregående punkt liksom vid tillämpningen av artikel 7 mom. 3 i konventionen om minimiålder, 1973, bör särskild vikt läggas vid:

a) att en skäligen ersättning utgår och skyddas med beaktande av principen om lika lön för lika arbete;

b) att antalet arbetstimmar per dag och per vecka strikt begränsas och att övertidsarbete förbjuds, så att tillräcklig tid står till förfogande för skolgång och utbildning (inberäknat den tid som erfordras för hemarbete i

ed thereto), for rest during the day and for leisure activities;

(c) the granting, without possibility of exception save in genuine emergency, of a minimum consecutive period of 12 hours' night rest, and of customary weekly rest days;

(d) the granting of an annual holiday with pay of at least four weeks and, in any case, not shorter than that granted to adults;

(e) coverage by social security schemes, including employment injury, medical care and sickness benefit schemes, whatever the conditions of employment or work may be;

(f) the maintenance of satisfactory standards of safety and health and appropriate instruction and supervision.

(2) Sub-paragraph (1) of this Paragraph applies to young seafarers in so far as they are not covered in respect of the matters dealt with therein by international labour Conventions or Recommendations specifically concerned with maritime employment.

V. Enforcement

14. (1) Measures to ensure the effective application of the Minimum Age Convention, 1973, and of the Recommendation should include -

(a) the strengthening as necessary of labour inspection and related services, for instance by the special training of inspectors to detect abuses in the employment or work of children and young persons and to correct such abuses; and

(b) the strengthening of services for the improvement and inspection of training in undertakings.

(2) Emphasis should be placed on the role which can be played by inspectors in supplying information and advice on effective means of complying with relevant provisions as well as in securing their enforcement.

(3) Labour inspection and inspection of training in undertakings should be closely coordinated to provide the greatest economic

samband därmed), för vila under dagen och för fritidsverksamhet;

c) att en sammanhängande nattvila på minst 12 timmar och sedvanliga dagar av veckovila garanteras utan möjlighet til undantag, såvitt inte ett verkligt nödläge uppstår;

d) att en årlig betald semester garanteras, vilken bör omfatta minst fyra veckor och i varje fall vara minst lika lång som den semester som de vuxna åtnjuter;

e) att skydd erhålls genom sociala trygghetssystem, innefattande ersättning vid yrkesskador, sjukvård och ersättning vid sjukdom oavsett hur anställnings- eller arbetsförhållandena är beskaffade;

f) upprätthållande av tillfredsställande normer för säkerhet och hälsa samt instruktion och övervakning.

2) Punkt 1 i detta moment äger tillämpning på unga sjömän i den mån dessa inte med avseende på den däri behandlade frågan omfattas av internationella arbetskonventioner eller rekommendationer som speciellt rör arbete till sjöss.

V. Tillämpning

14. 1) Åtgärder för att säkerställa en effektiv tillämpning av konventionen om minimumålder, 1973, och av denna rekommendation bör innefatta:

a) eventuellt erforderlig förstärkning av yrkesinspektion och därmed sammanhängande verksamheter, till exempel genom att inspektörer erhåller särskild utbildning för att kunna uppdaga missbruk i fråga om barns och ungdomars anställning eller arbete samt för att korrigera sådant missbruk; och

b) förstärkning av verksamhet som avser förbättring och övervakning av utbildning inom företag.

2) Vikt bör läggas vid den roll som inspektörer kan spela när det gäller att ge information och råd om effektiva sätt att efterkomma tillämpliga bestämmelser och när det gäller att säkerställa deras efterlevnad.

3) Yrkesinspektion och övervakning av utbildningen inom företag bör intimt samordnas i syfte att uppnå största möjliga ekono-

efficiency and, generally, the labour administration services should work in close cooperation with the services responsible for the education, training, welfare and guidance of children and young persons.

15. Special attention should be paid -

(a) to the enforcement of provisions concerning employment in hazardous types of employment or work; and

(b) in so far as education or training is compulsory, to the prevention of the employment or work of children and young persons during the hours when instruction is available.

16. The following measures should be taken to facilitate the verification of ages:

(a) the public authorities should maintain an effective system of birth registration, which should include the issue of birth certificates;

(b) employers should be required to keep and to make available to the competent authority registers or other documents indicating the names and ages or dates of birth, duly certified wherever possible, not only of children and young persons employed by them but also of those receiving vocational orientation or training in their undertakings;

(c) children and young persons working in the streets, in outside stalls, in public places, in itinerant occupations or in other circumstances which make the checking of employers' records impracticable should be issued licences or other documents indicating their eligibility for such work.

miska effektivitet och arbetsmarknadsmyndigheterna bör allmänt sett samarbeta intimt med de organ som är ansvariga för barns och ungdomars skolgång, utbildning, välfärd och vägledning.

15. Särskilt vikt bör läggas vid:

a) att bestämmelser rörande riskfyllda typer av anställning eller arbete efterlevs; och

b) att, i den mån skolgång eller utbildning är obligatorisk, användande av barn och ungdomar som arbetskraft förhindras under den tid då undervisning meddelas.

16. Följande åtgärder bör vidtagas för att underlätta fastställandet av berörda personers ålder:

a) de offentliga myndigheterna bör upprätthålla ett effektivt system för registrering av födselar, vilket bör innefatta utfärdande av födelsebevis;

b) arbetsgivare bör åläggas att föra och för vederbörande myndighet hålla tillgängliga register eller andra handlingar med om möjligt vederbörligen styrkta uppgifter om namn och ålder eller födelsedata, inte endast beträffande barn och ungdomar som är anställda hos dem utan även beträffande dem som erhåller yrkesorientering eller yrkesutbildning i deras företag;

c) barn och ungdomar som arbetar på gatorna, i salustånd i det fria, på offentliga platser, i ambulerande yrken eller under andra förhållanden som omöjliggör kontroll av arbetsgivarnas register, bör erhålla tillståndsbevis eller andra handlingar, av vilka det framgår att de är behöriga att utföra sådant arbete.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till
Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977: 1160)

Härigenom föreskrivs
dels att 1 kap. 1 §, 5 kap. 2 §, 8 kap. 2 § och 9 kap. 2 § samt rubriken till 9 kap. arbetsmiljölagen (1977: 1160) skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Tillämpningsområde

1 §

Denna lag gäller, med de inskränkningar som anges i 3 §, varje verksamhet i vilken arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 kap.

Om skyldigheter i vissa avseenden för andra än arbetsgivare och arbetstagare finns bestämmelser i 3 och 5 kap.

5 kap. Minderåriga

2 §

Minderårig får ej anlitas till arbete före det kalenderår under vilket han fyller sexton år och ej heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

En arbetsgivare får inte anlita en minderårig till arbete före det kalenderår under vilket den minderåriga fyller sexton år och inte heller innan den minderåriga har fullgjort sin skolplikt.

Utan hinder av första stycket får minderårig anlitas till lätt arbete som icke är ägnat att inverka menligt på hans hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar särskilda föreskrifter i fråga om sådant arbete.

Utan hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till lätt arbete som inte är av sådant slag att det inverkar skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket i fråga om vissa kategorier av minderåriga som inte har fyllt tretton år. Sådant undantag får endast avse mycket lätt arbete.

I samma ordning får meddelas föreskrifter i fråga om arbete som avses i andra och tredje styckena.

6 §

Bestämmelserna i 2–5 §§ skall tillämpas också i fråga om arbete som en minderårig utför som egen företagare.

8 kap. Ansvar

2 §⁵

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 eller 14 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 5 kap. 2 § första stycket,

2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 2 § *andra* stycket, 3 § *andra* stycket, 4 eller 5 §,

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov eller begärt undersökningar enligt 7 kap. 3 eller 4 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk.

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 5 kap. 2 § första stycket,

2. bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 2 § *fjärde* stycket, 3 § *andra* stycket, 4 eller 5 §,

3. lämnar oriktiga uppgifter om förhållanden av vikt, när en tillsynsmyndighet har begärt upplysningar, handlingar eller prov eller begärt undersökningar enligt 7 kap. 3 eller 4 §,

4. utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur bruk.

9 kap. *Fullföljd av talan*

Arbetskyddsstyrelsens beslut i *ärende* som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i *ärende* som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § *andra* stycket, 3 § *andra* stycket eller 5 §.

Andra beslut som arbetskyddsstyrelsen i särskilda fall har meddelat enligt denna lag eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos regeringen genom besvär.

Arbetskyddsstyrelsens beslut om föreskrifter till allmän efterrättelse får inte överklagas.

9 kap. *Överklagande*2 §⁶

Arbetskyddsstyrelsens beslut i *ärenden* som avses i 6 kap. 2 § tredje stycket får inte överklagas. Detsamma gäller styrelsens beslut i *ärenden* som avser tillämpning av föreskrifter meddelade med stöd av 5 kap. 2 § *fjärde* stycket, 3 § *andra* stycket, eller 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1990.

⁵ Senaste lydelse 1982: 674.

⁶ Senaste lydelse 1982: 674.

2 Förslag till Lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988: 49)

Prop. 1989/90: 60

Härigenom föreskrivs

dels att 6 kap. 10 och 11 §§ och 12 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen (1988: 49) skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap. Arbetsmiljön

10 §

Bestämmelser om arbetstiden ombord finns i sjöarbetstidslagen (1970: 105).

Bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete finns i sjömanslagen (1973: 282).

Bestämmelser om minimiålder för fartygsarbete *som utförs av arbetstagare* finns i sjömanslagen (1973: 282).

10 a §

Befälhavaren skall se till att annan än arbetstagare inte anlitas till fartygsarbete i yrkesmässig verksamhet före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

Utän hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till lätt fartygsarbete som inte är av sådant slag att det inverkar skadligt på den minderåriges hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant arbete.

11 §

Bestämmelserna i 3–9 §§ gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det.

Bestämmelserna i 3–9 §§ och 10 a § gäller inte utländska fartyg i vidare mån än regeringen föreskriver det.

12 kap.

3 §

Till böter döms

1. befälhavare och maskinchef som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad han enligt 5 kap. 2 § andra stycket och 3 § andra stycket ålagts att göra innan en resa påbörjas,

2. befälhavare som uppsåtligen

Till böter döms

1. befälhavare och maskinchef som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad han enligt 5 kap. 2 § andra stycket och 3 § andra stycket ålagts att göra innan en resa påbörjas,

2. befälhavare som uppsåtligen

eller av oaktsamhet underlåter att se till att nytillträdande ombordanställda får kännedom om fartyget, grundläggande säkerhetsbestämmelser eller åtgärder vid sjöolycka enligt 5 kap. 2 § tredje stycket,

3. befälhavare som av oaktsamhet framför ett fartyg i strid med vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

4. redare som av oaktsamhet underlåter att göra vad som skäligen kan fordras av honom för att förhindra att fartyget framförs i strid mot vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

5. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tjänstgör på ett fartyg som befälhavare, maskinchef eller ansvarig för vakt utan att inneha den behörighet som är föreskriven i minimibesättningsbeslutet eller i bemanningsföreskrifterna, dock inte om han har uppehållit befattningen på grund av ett plötsligt sjukdomsfall eller en annan liknande händelse,

6. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande kost och vatten samt bostads- och hälsovårdsförhållanden enligt 7 kap. 7 §,

7. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur funktion,

8. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 eller 5–7 §§,

9. befälhavare som uppsåtligen beordrar arbete i strid mot ett beslut av ett skyddsombud enligt 9

eller av oaktsamhet underlåter att se till att nytillträdande ombordanställda får kännedom om fartyget, grundläggande säkerhetsbestämmelser eller åtgärder vid sjöolycka enligt 5 kap. 2 § tredje stycket,

3. befälhavare som av oaktsamhet framför ett fartyg i strid med vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

4. redare som av oaktsamhet underlåter att göra vad som skäligen kan fordras av honom för att förhindra att fartyget framförs i strid mot vad som gäller i fråga om minimibesättning eller bemanningsföreskrifter, om inte förseelsen är ringa,

5. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet tjänstgör på ett fartyg som befälhavare, maskinchef eller ansvarig för vakt utan att inneha den behörighet som är föreskriven i minimibesättningsbeslutet eller i bemanningsföreskrifterna, dock inte om han har uppehållit befattningen på grund av ett plötsligt sjukdomsfall eller en annan liknande händelse,

5 a. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande minimiålder för fartygsarbete enligt 6 kap. 10 a §,

6. befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande kost och vatten samt bostads- och hälsovårdsförhållanden enligt 7 kap. 7 §,

7. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utan giltigt skäl tar bort en skyddsanordning eller sätter den ur funktion,

8. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 3 eller 5–7 §§,

9. befälhavare som uppsåtligen beordrar arbete i strid mot ett beslut av ett skyddsombud enligt 9

kap. 7 § utan att något sådant skäl som anges i 9 kap. 8 § föreligger, om därmed intresset av att skyddsarbetet ombord bedrivs i behörig ordning uppenbart åsidosätts,

10. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande ritningar till ett fartyg enligt 10 kap. 16 § eller tillsynsbok och certifikat enligt 10 kap. 19 §,

11. den som i andra fall än som sägs i 2 § 1 uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till en tillsynsmyndighet vid fullgörande av skyldighet enligt 10 kap. 12 § andra stycket eller 14 § eller annars i fråga om en åtgärd som har ålagts av myndigheten, och

12. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar att fullgöra anmälningsskyldighet som har ålagts honom med stöd av 13 kap. 5 §.

kap. 7 § utan att något sådant skäl som anges i 9 kap. 8 § föreligger, om därmed intresset av att skyddsarbetet ombord bedrivs i behörig ordning uppenbart åsidosätts,

10. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar sina skyldigheter beträffande ritningar till ett fartyg enligt 10 kap. 16 § eller tillsynsbok och certifikat enligt 10 kap. 19 §,

11. den som i andra fall än som sägs i 2 § 1 uppståtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter till en tillsynsmyndighet vid fullgörande av skyldighet enligt 10 kap. 12 § andra stycket eller 14 § eller annars i fråga om en åtgärd som har ålagts av myndigheten, och

12. den som uppsåtligen eller av oaktsamhet försummar att fullgöra anmälningsskyldighet som har ålagts honom med stöd av 13 kap. 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1990.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1989-06-08

Närvarande: f. d. regeringsrådet Bengt Wieslander, regeringsrådet Ulla Wadell, justitierådet Staffan Magnusson

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 1 juni 1989 har regeringen på hemställan av statsrådet Ingela Thalén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160), m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Marianne Tejning.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i arbetsmiljölagen

I lagrådsremissen föreslås att arbetsmiljölagen skall ändras så att det blir möjligt för Sverige att ratificera ILO:s konvention (nr. 138) om minimiålder för tillträde till arbete. De föreslagna ändringarna berör framför allt lagens 5 kap. Enligt det remitterade förslaget skall 5 kap. 2 §, som handlar om anlitande av *minderåriga arbetstagare*, kompletteras med dels en regel om en trettonårsgräns (5 kap. 2 § andra stycket), dels en regel som gör det möjligt för regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen att meddela föreskrifter om undantag från trettonårsgränsen i vissa fall (5 kap. 2 § tredje stycket). Det föreslås vidare att 5 kap. skall förses med en ny paragraf, 6 §, enligt vilken kapitlets 2–5 §§ skall tillämpas också i fråga om arbete som en *minderårig* utför som egen företagare.

Enligt lagrådets mening reser de föreslagna bestämmelserna olika invändningar. Detta gäller framför allt 5 kap. 6 §.

Bestämmelsen i 5 kap. 6 § är enligt motiven tillkommen bl. a. för att Sverige skall kunna ratificera ILO-konventionen. Eftersom det i konventionens regler om minimiålder talas om tillträde till "anställning eller arbete" räcker det inte med bestämmelserna om *minderåriga arbetstagare* i 5 kap. 2 §.

Den kategori *minderåriga* som konventionen vill fånga in, vid sidan om dem som anlitas som arbetstagare, torde bara i begränsad utsträckning vara sådana som är egna företagare. Med den remitterade lagtextens utformning kommer alltså vissa *minderåriga* som omfattas av konventionen att falla, utanför 5 kap. Redan detta talar mot förslaget.

Att göra 5 kap. 2 § med dess bestämmelser om en trettonårsgräns tillämplig på *minderåriga* företagare stämmer också mindre väl överens med regleringen i 15 kap. 13 § föräldrabalken. Enligt det lagrummet får den som är under sexton år inte driva näring. Sker detta, är rättshandlingar som ingås inom ramen för näringsverksamheten i princip ogiltiga (se vidare 9 kap. föräldrabalken).

Den föreslagna 5 kap. 6 § arbetsmiljölagen reser också andra invändningar. Det är bl. a. oklart hur bestämmelsen i 5 kap. 3 § första stycket, som handlar om arbetsgivares skyldighet att se till att minderåriga arbetstagare inte anlitas till olämpligt arbete, skall tillämpas på sådana minderåriga som är egna företagare.

Enligt motiven i lagrådsremissen är det inte meningen att en minderårig skall drabbas av något straff, om arbetsmiljölagens minderårigregler inte iakttas. Är den minderåriga arbetstagare, skall liksom hittills arbetsgivaren ha ett straffansvar. Och för den händelse en minderårig driver verksamhet tillsammans med en eller flera vuxna, skall dessa, enligt vad som sägs i motiven, kunna drabbas av straff, om de underlåter att se till att minderårigreglerna följs.

Att det föreligger ett straffansvar för dem som driver verksamhet tillsammans med en minderårig kan enligt lagrådets mening knappast utläsas ur lagtexten. Det är att märka att det i lagrådsremissen bara görs en redaktionell ändring i straffbestämmelserna i 8 kap. Även i sak förefaller det angivna straffansvaret diskutabelt. Det är bl. a. ägnat att vålla praktiska gränsdragningsproblem.

Med hänsyn till vad som nu har sagts anser lagrådet att den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 6 § bör utgå. I stället bör 5 kap. 2 § byggas ut, så att paragrafen kommer att handla om anlitage av minderåriga inte bara som arbetstagare utan också på annat sätt. Vidare bör paragrafen omfatta minderåriga som självständigt utför arbete. På det sättet åstadkommer man en anpassning till konventionen, samtidigt som konflikter med föräldrabalken undviks.

Om 5 kap. 2 § ändras på det sätt som nu har angetts, är det naturligt att de bestämmelser i 8 kap. 2 § som handlar om straff för den som bryter mot 5 kap. 2 § första stycket eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av vissa lagrum i 5 kap. blir tillämpliga inte bara på arbetsgivare utan också på andra som anlitar en minderårig. Efter förebild av vad som gäller enligt lagen i övrigt, t. ex. vid brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 kap. 5 § andra stycket, bör vidare en minderårig som självständigt utför arbete kunna drabbas av straff vid brott mot 5 kap. 2 § första stycket m. m., givetvis under förutsättning att han har uppnått straffmyndig ålder. För att straffbestämmelserna skall få denna räckvidd torde det inte krävas någon ändring av lagtexten. I förhållande till det remitterade förslaget bör dock den ändringen göras att det i 8 kap. 2 § andra stycket punkt 1 talas om brott mot 5 kap. 2 § första eller andra stycket och i punkt 2 om brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket.

Utöver de hittills föreslagna ändringarna i 5 kap. 2 § bör paragrafen ändras även i en del andra avseenden. Det får bl. a. anses önskvärt att, när det gäller möjligheten att meddela undantag från paragrafens trettonårsgräns, man låter lagtexten ansluta så nära som möjligt till konventionens artikel 4 punkt 1.

Som följd av lagrådets förslag beträffande 5 kap. 2 § bör vissa ändringar göras i 5 kap. 3 och 5 §§. Vidare bör en smärre ändring göras i 5 kap. 4 §.

Lagrådet föreslår att 5 kap. 2—5 §§ får följande lydelse:

”2 § En minderårig får inte som arbetstagare eller på annat sätt anlitas till eller utföra arbete före det kalenderår under vilket han fyller sexton år och inte heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

Utän hinder av första stycket får en minderårig som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt arbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på hans hälsa, utveckling eller skolgång.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen får meddela föreskrifter om anlitage av minderåriga som inte har fyllt tretton år. Sådant undantag får avse endast mycket lätt arbete av sådant slag att speciella och betydande tillämpningsproblem skulle uppstå, om inte undantag meddelades.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter i fråga om arbete som avses i andra och tredje styckena.

3 § En minderårig får inte anlitas till eller utföra arbete som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen kan meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot att en minderårig anlitas till eller utför arbete som medför påtaglig risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan på den minderåriges hälsa eller utveckling.

4 § Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen kan föreskriva att vid läkarundersökning, som har föreskrivits med stöd av 2 § fjärde stycket eller 3 § andra stycket, skall föras register med uppgifter om de undersöktas namn och om undersökningsresultat.

5 § Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen meddelar föreskrifter om arbetstidens längd och förläggning för minderåriga som anlitas till eller utför arbete.”

Lagrådet vill i detta sammanhang slutligen ifrågasätta om inte ett tillägg bör göras i 7 kap. 7 § första stycket, så att man där även nämner skyddsansvar enligt 5 kap. 3 § första stycket.

Förslaget till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen

De bestämmelser som har tagits in i 6 kap. 10 a § fartygssäkerhetslagen bör justeras, så att de så långt möjligt överensstämmer med 5 kap. 2 § arbetsmiljölagen i den lydelse som lagrådet har förordat. En motsvarande justering bör göras i 7 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen.

Lagrådet föreslår att 6 kap. 10 a § fartygssäkerhetslagen får följande lydelse:

”Befälhavaren skall se till att annan än arbetstagare inte anlitas till eller utför fartygsarbete i yrkesmässig verksamhet före det kalenderår under vilket han fyller sexton år och inte heller innan han har fullgjort sin skolplikt.

Utän hinder av första stycket får den som har fyllt tretton år anlitas till eller utföra lätt fartygsarbete som inte är av sådant slag att det kan inverka skadligt på hans hälsa, utveckling eller skolgång. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådant arbete.”

Lagrådet föreslår vidare att 7 kap. 3 § fartygssäkerhetslagen inleds med orden: "Befälhavaren skall särskilt se till att ingen minderårig anlitas till eller utför fartygsarbete ...".

Lagrådet anser slutligen att den föreslagna straffbestämmelsen i 12 kap. 3 § punkt 5 a bör byggas ut, så att även brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 10 a § andra stycket blir straffsanktionerade.

Lagrådet föreslår att 12 kap. 3 § punkt 5 a utformas på följande sätt: "befälhavare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 6 kap. 10 a § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 10 a § andra stycket,".

Innehåll

<i>Propositionens huvudsakliga innehåll</i>	1
<i>Lagförslag</i>	2
1 Lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160)	2
2 Lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49)	5
<i>Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 november 1989</i>	7
1 Inledning	7
2 Konventionen	8
2.1 Bakgrund	8
2.2 Konventionens huvudsakliga innehåll	9
3 Allmän motivering	11
3.1 Godkännande av konventionen om minimiålder för tillträde till arbete	11
3.2 En ny minimiåldersgräns i arbetsmiljölagen	19
3.3 Tillämpning av arbetsmiljölagens minderårigbestämmelser även på andra än arbetstagare	21
3.4 En minimiåldersregel inom sjöfarten även för minderåriga som utför arbete utan att vara anställda	23
3.5 Ikraftträdande	24
4 Upprättade lagförslag	25
5 Specialmotivering	25
5.1 Förslag till lag om ändring i arbetsmiljölagen (1977:1160) ..	25
5.2 Förslag till lag om ändring i fartygssäkerhetslagen (1988:49)	29
6 Hemställan	30
7 Beslut	30
Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet (Ds 1989:1) Minderårigas tillträde till arbetslivet	31
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds 1989:1) Minderårigas tillträde till arbetslivet	32
Bilaga 3 Konventionen (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete	35
Bilaga 4 Rekommendationen (nr 146) om minimiålder för tillträde till arbete	46
Bilaga 5 Lagrådsremissens lagförslag	52
Bilaga 6 Lagrådets yttrande	57

/